

2

Február 2015
Ročník 23

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C E T A T E C B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Nové sídlo Európskej centrálnej banky

„Nový domov ECB je modernou budovou pre modernú centrálnu banku.“

(Mario Draghi, prezident ECB)

Európska centrálna banka si na výstavbu svojho nového sídla vybrala areál Grossmarkthalle, bývalej veľkoobchodnej tržnice vo Frankfurte nad Mohanom. Po ukončení stavebných prác začala v novembri 2014 vykonávať svoju činnosť z novej modernej a energeticky úspornej budovy postavenej na základe jej špecifických požiadaviek.

Väčšina zamestnancov menovopolitických odborov dnes už pracuje pod jednou strechou v novom sídle vo frankfurtskej štvrti Ostend. V čase projektovania nového sídla sa však ešte nepočítalo s tým, že ECB prevezme zodpovednosť za bankový dohľad v eurozóne. Z kapacitných dôvodov sa tak v novembri 2013 ECB rozhodla pokračovať v prenájme budovy Eurotower pre pracovníkov bankového dohľadu. Zamestnanci podporných oddelení sú umiestnení v obidvoch budovách.

Tri hlavné prvky

Súbor budov nového sídla ECB pozostáva z troch hlavných prvkov: Grossmarkthalle s novým interiérom, výškovej administratívnej budovy, ktorú tvoria dve veže spojené átrom, a zo vstupnej

budovy, ktorá vizuálne prepája Grossmarkthalle s výškovou budovou a slúži ako hlavný vchod do ECB z ulice Sonnemannstrasse.

Výber lokality

Hľadanie vhodnej lokality pre budúce sídlo ECB vo Frankfurte sa začalo v roku 1998, keď ECB začala pôsobiť v prenajatých priestoroch budovy Eurotower na Kaiserstrasse. Po posúdení 35 možných objektov v rôznych častiach mesta sa ECB nakoniec rozhodla pre areál tržnice Grossmarkthalle a zakomponovanie jej pôvodnej budovy do celkovej koncepcie svojho nového sídla. Autorom návrhu nového sídla je viedenská architektonická kancelária COOP HIMMELB(L)AU, ktorá v roku 2004 vyhrala medzinárodnú urbanisticko-architektonickú súťaž.

Podľa realizačnej štúdie bol tento objekt najhospodárnejšou alternatívou, mal dobré napojenie na infraštruktúru, spĺňal priestorové požiadavky a bol optimálny i z hľadiska dodržania bezpečnostných požiadaviek centrálnej banky. Okrem toho disponoval i dostatočným priestorom na ďalšiu dostavbu a rozširovanie.

Foto: TV

(Pokračovanie na 3. str. obálky)

Nové sídlo Európskej centrálnej banky

(Pokračovanie z 2. str. obálky)

Funkčnosť a flexibilita

Súťažné zadanie, konečné rozhodnutie výberovej komisie i nasledujúca fáza plánovania boli zamerané na funkčnosť a udržateľnosť nového sídla, pričom tieto hlavné aspekty hrajú zásadnú úlohu i naďalej pri jeho využívaní. Vďaka konštrukčnému a priestorovému usporiadaniu nového sídla vzniklo pracovné prostredie, ktoré spĺňa rôzne funkčné požiadavky a umožňuje otvorenú

komunikáciu. Tým podnecuje spoluprácu a interakciu na všetkých úrovniach. Potrebná miera flexibility riešenia zároveň umožňuje jednoduché úpravy v prípade požadovaných zmien.

Viac informácií o novom sídle ECB je na internetovej stránke ECB www.ecb.europa.eu/ecb/premises/intro/html/index.sk.html

Zdroj: Európska centrálna banka

Foto: TV

BLIFE

BIATEC

Odborný bankový časopis
Február 2015

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava
IČO: 30844789

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Mgr. Júlia Čillíková
Ing. Juraj Jánošík
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
fax: 02/5787 1128
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk
Termín odovzdania rukopisov: 11. 2. 2015
Dátum vydania: 23. 2. 2015
Evidenčné číslo: EV 2817/08
ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: i+i print, spol. s r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej
forme na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska:
<http://www.nbs.sk>

Niektoré príspevky môžu byť publikované
v inom ako slovenskom jazyku. Anotácie
príspevkov v anglickom jazyku sú uvedené
na poslednej strane časopisu.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

NA AKTUÁLNU TÉMU

Očakávaný makroekonomický vývoj SR 2

MAKROEKONOMICKÉ OTÁZKY

Absolútna a podmienená beta konvergencia ekonomickej
výkonnosti v EÚ 5
(Stefan Catrina, Tibor Lalinský)

Úverový cyklus 12
(Ján Beka)

LEGISLATÍVA

Legálna definícia banky v právnych poriadkoch vybraných štátov ... 14
(Simona Hesecková Bojmírová)

Zoznam zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov
patriacich do kompetencie Národnej banky Slovenska platných
k 10. 2. 2015 19
(Renáta Bašková)

EU ENLARGEMENT

EU Enlargement: Euroisation in the Western Balkans (Part III) 24
(Lucia Országhová)

Z HISTÓRIE

Sporenie na Slovensku do roku 1918 29
(František Chudják)

INFORMÁCIE

Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore 31

ENGLISH SUMMARY

English summary 32

Očakávaný makroekonomický vývoj SR

Tempo rastu ekonomiky na Slovensku zostalo aj v 3. štvrtroku na pomerne vysokej úrovni 0,6 % medzištvrtročne. Zdrojom rastu bol opäť domáci, najmä investičný dopyt a čiastočne aj konečná spotreba. Exportná výkonnosť opätovne poklesla. V roku 2015 sa očakáva pokračovanie rastu domáceho dopytu a mierne oživenie exportu. Rast ekonomiky by mal dosiahnuť 2,9 %. Nízke ceny ropy by mali podporiť rast ekonomík našich obchodných partnerov, čo by sa malo priaznivo prejavovať v raste exportnej výkonnosti v strednodobom horizonte. Tým by mal byť rast ekonomiky v strednodobom horizonte vyváženejší. V roku 2016 by sa tak malo tempo rastu zrýchliť na 3,6 %. Priaznivý vývoj by mal byť sprevádzaný tvorbou nových pracovných miest a postupným poklesom miery nezamestnanosti. Nízkoinflačné, resp. neinflačné prostredie by malo pretrvávajúť celý tento rok. Postupný rast cien sa očakáva spolu s výraznejším oživením ekonomiky až koncom horizontu predikcie.

¹ Potreba aktualizácie decembrovej strednodobej predikcie vychádza z dôvodu pôsobenia NBS vo výbere pre makroekonomické prognózy, ktorý na základe ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti je povinný vypracovať makroekonomickú a daňovú prognózu do 15. februára.

AKTUALIZÁCIA DECEMBROVEJ STREDNODOBEJ PREDIKCIE P4Q-2014¹

Aktuálne predstihové indikátory naznačujú, že prepád ekonomického sentimentu z 3. štvrtroka 2014 sa zastavil. Väčšina ukazovateľov v eurozóne sa stabilizovala, niektoré indikátory za nemeckú ekonomiku sa dokonca posilnili. V októbri až novembri priemerná úroveň priemyselnej výroby, ako aj maloobchodu presiahla úroveň 3. štvrtroka 2014, čo takisto naznačuje pokračujúci mierny rast eurozóny aj Nemecka vo 4. štvrtroku 2014. Tieto ukazovatele potvrdzujú decembrový odhad vývoja zahraničného dopytu SR, podstatne nižšia cena ropy však predstavuje výraznejší impulz do budúcnosti. Pozitívny ponukový šok zo strany cien ropy by mal prorastovo pôsobiť na ekonomiky našich obchodných partnerov a ich vyšší dopyt po dovoze. Aktualizácia predikcie tak v porovnaní s predchádzajúcou predikciou predpokladá rýchlejší rast exportných trhov Slovenska hlavne v roku 2015 o 0,4 percentuálneho bodu a v roku 2016 o 0,2 percentuálneho bodu.

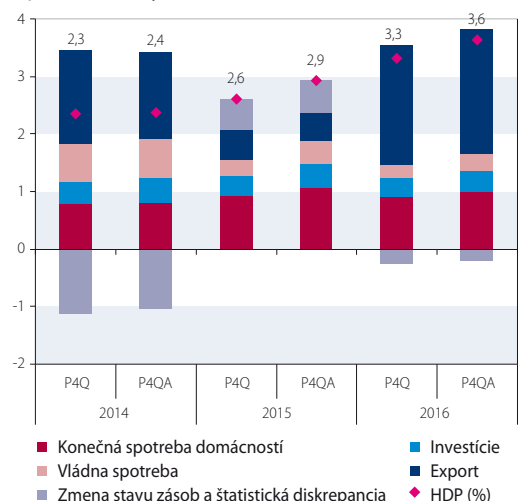
Z dôvodu predpokladaného priaznivejšieho vývoja externého prostredia a lepšieho aktuálneho domáceho dopytu došlo v aktualizácii decembrovej predikcie k zrýchleniu rastu slovenskej ekonomiky v rokoch 2015 aj 2016 o 0,3 percentuálneho bodu.

V aktualizácii predikcie došlo k výraznej zmene v cenovom vývoji. Pomalší rast cien o 0,5 percentuálneho bodu v roku 2015 a o 0,4 percentuálneho bodu v roku 2016 by mal odrážať najmä prehodnotenie technických predpokladov (predovšetkým cien ropy). To by sa malo prejavovať v stagnácii cien a ich vývoj by mal byť podobne ako v roku 2014 najnižší v celej histórii.

Ekonomika by mala vzrásť o 2,9 % v roku 2015 s následným zrýchlením na 3,6 % v roku 2016. Vyšší vplyv na revíziu malo zvýšenie domáceho dopytu než zahraničného dopytu.

Zrýchlenie rastu súkromnej spotreby naznačili nielen posledné mesačné údaje, ale hlavným pozitívnym impulzom by mal byť pokles cien, ktorý spôsobí zrýchlenie reálnych miezd. Pomalý rast cien by sa mal len čiastočne premietnuť do nominálnych mzdových vyjednávani, pretože

Graf 1 Vývoj HDP (medziročný rast v %, príspevky v percentuálnych bodoch)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

Poznámka: Štruktúra rastu HDP je vypočítaná ako príspevky rastu jednotlivých komponentov HDP po odrátaní ich dovozných náročností. V našom prípade sa vychádzalo z konštantnej dovoznej náročnosti jednotlivých zložiek HDP (konečná spotreba domácností 30 %, vládna spotreba 7 %, investície 50 % a export 62,5 %). Zvyšok dovozu bol zaradený do zmeny stavu zásob a štatistickej diskrepancie.

k vyššiemu rastu miezd by mal prispievať rýchlejší rast produktivity práce. Celkovo pozitívny ponukový šok prepádu cien ropy, ktorý ovplyvní ceny nevyhnutných tovarov a služieb, by mal podporovať rast spotrebných výdavkov domácností. Pri predikcii miezd sa tiež uvažovalo s legislatívnymi zmenami s pozitívnymi efektmi na súkromnú spotrebu. Zvýšenie minimálnej mzdy, zavedenie odvodovej odpočítateľnej položky pre pracujúcich s nízkymi príjmami a extenzie kolektívnych zmlúv by mohli prispieť k rastu miezd na úrovni približne 0,4 percentuálneho bodu s takmer plným efektom do rastu súkromnej spotreby.

V porovnaní s predchádzajúcou predikciou dochádza k zrýchleniu rastu verejnej spotreby v dôsledku aktuálneho vývoja, keď sa zrýchliť rast kompenzácií zamestnancov. Ten bol však čiastočne tlmený znížením medzispotreby. Rýchlejší rast

AKTUALIZÁCIA ZÁKLADNÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV STREDNODOBEJ PREDIKCIE P4Q-2014

Ukazovateľ	Jednotka	Skutočnosť	P4Q-2014 aktualizácia			Zmena oproti P4Q-2014		
		2013	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Cenový vývoj								
Inflácia meraná HICP	(medziročný rast v %)	1,5	-0,1	0,0	1,4	0,0	-0,5	-0,4
Inflácia meraná CPI	(medziročný rast v %)	1,4	-0,1	0,1	1,5	0,0	-0,5	-0,3
Deflátor HDP	(medziročný rast v %)	0,5	-0,3	0,0	1,6	0,0	-0,4	-0,1
Ekonomická aktivita								
Hrubý domáci produkt	(medziročný rast v %, s. c.)	1,4	2,4	2,9	3,6	0,0	0,3	0,3
Konečná spotreba domácností	(medziročný rast v %, s. c.)	-0,7	2,1	2,8	2,7	0,0	0,4	0,2
Konečná spotreba verejnej správy	(medziročný rast v %, s. c.)	2,4	4,2	2,2	1,7	0,1	0,5	0,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu	(medziročný rast v %, s. c.)	-2,7	4,2	4,2	3,4	0,6	0,8	0,4
Vývoz tovarov a služieb	(medziročný rast v %, s. c.)	5,2	4,3	1,4	6,2	-0,4	0,0	0,3
Dovoz tovarov a služieb	(medziročný rast v %, s. c.)	3,8	4,8	1,4	5,3	-0,3	0,2	0,2
Čistý vývoz	(mil. EUR v s. c.)	5 106	5 008	5 087	5 968	-59	-176	-126
Produkčná medzera	(% z potenciálneho produktu)	-1,6	-1,7	-1,3	-0,4	0,0	0,4	0,6
Hrubý domáci produkt	(mil. EUR v b. c.)	73 593	75 081	77 252	81 357	0	-38	134
Trh práce								
Zamestnanosť	(tis. osôb, ESA 2010)	2 192	2 217	2 237	2 253	0,2	4,6	9,2
Zamestnanosť	(medziročný rast v %, ESA 2010)	-0,8	1,2	0,9	0,7	0,1	0,2	0,2
Počet nezamestnaných	(tis. osôb, VZPS ¹⁾)	386	362	338	312	-0,4	-4,9	-9,5
Miera nezamestnanosti	(%)	14,2	13,3	12,4	11,5	0,0	-0,2	-0,4
Medzera v nezamestnanosti ²⁾	(p. b.)	1,9	1,4	1,0	0,6	0,2	0,0	-0,1
Produktivita práce ³⁾	(medziročný rast v %)	2,2	1,2	2,0	2,9	0,0	0,1	0,1
Neinflačné mzdy (nominálna produktivita) ⁴⁾	(medziročný rast v %)	2,7	0,9	2,1	4,5	0,2	-0,2	0,0
Nominálne kompenzácie na zamestnanca	(medziročný rast v %, ESA 2010)	2,6	3,3	2,5	3,6	-0,5	-0,3	-0,4
Nominálne mzdy ⁵⁾	(medziročný rast v %)	2,4	4,2	2,7	3,7	0,0	-0,1	-0,3
Reálne mzdy ⁶⁾	(medziročný rast v %)	1,0	4,2	2,6	2,1	0,0	0,4	-0,1
Domácnosti								
Disponibilný dôchodok	(s. c.)	2,4	3,7	3,1	2,7	0,5	0,8	0,2
Miera úspor	(% z disponibilného dôchodku)	7,5	9,1	9,4	9,4	1,9	2,3	2,3
Platobná bilancia								
Bilancia tovarov	(% HDP)	4,6	4,5	5,7	5,7	0,0	1,2	0,9
Bežný účet	(% HDP)	1,5	0,4	1,8	1,6	-0,1	1,1	0,9
Externé prostredie a technické predpoklady								
Rast zahraničného dopytu Slovenska	(medziročný rast v %)	2,0	3,5	3,9	5,2	0,0	0,4	0,2
Výmenný kurz USD/EUR ⁷⁾	(úroveň)	1,33	1,33	1,20	1,20	-0,1	-4,2	-4,1
Cena ropy v USD	(úroveň)	108,8	99,3	53,1	61,9	-1,9	-37,9	-30,1
Cena ropy v USD	(medziročný rast v %)	-2,8	-8,7	-46,5	16,5	-1,7	-31,0	13,1
Cena ropy v EUR	(medziročný rast v %)	-5,9	-8,8	-40,6	16,5	-1,7	-30,7	13,1
Ceny neenergetických komodít v USD	(medziročný rast v %)	-5,0	-6,3	-4,8	3,8	0,0	0,0	0,0
EURIBOR - 3M ⁸⁾	(% p. a.)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Výnos 10-ročného štátneho dlhopisu SR	(%)	3,2	2,1	1,5	1,8	0,0	0,0	0,0

Zdroj: NBS, ECB a ŠÚ SR.

Poznámky:

- 1) VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl.
- 2) Rozdiel medzi mierou nezamestnanosti a NAIRU (mierou nezamestnanosti, ktorá nezrýchľuje infláciu). Kladný výsledok znamená vyššiu mieru nezamestnanosti v porovnaní s NAIRU.
- 3) HDP s. c./zamestnanosť podľa ESA 2010.
- 4) Vypočítaná z nominálneho HDP a zamestnanosti zo štvrtročného štatistického výkazníctva ŠÚ SR.

5) Priemerné mesačné mzdy zo štatistického výkazníctva ŠÚ SR.

6) Mzdy zo štatistického výkazníctva deflované infláciou CPI.

7) Zmeny oproti predchádzajúcej predikcii v %.

8) Technické predpoklady týkajúce sa vývoja úrokových sadzieb a cien komodít sú založené na očakávaniach trhu s dátumom uzávierky 12. januára 2015. Predpoklad týkajúci sa krátkodobých úrokových sadzieb je výhradne technickej povahy.

verejných výdavkov by mal byť ovplyvnený najmä pomalším cenovým vývojom, čo by pri nezmenenej nominálnej spotrebe malo pôsobiť prorastovo. Keďže prechod na metodiku ESA 2010 v decembrovej predikcii znížil úroveň verejného dlhu za rok 2013 pod 55 % HDP a v celom horizonte prognózy sa nepredpokladá prekročenie tejto úrovne, už od decembrovej predikcie sa neuvažuje s účinkami dlhovej brzdy.

Rýchlejší rast ekonomiky, vyššie zisky a uvoľnená menová politika by mali podporiť rast investícií v celom horizonte predikcie. Naznačili to aj aktuálne indikátory investičného dopytu, najmä úverové aktivity. V porovnaní s predchádzajúcou predikciou tak dochádza k miernej akcelerácii investičného dopytu v horizonte predikcie.

V exportnej výkonnosti dochádza v aktualizácii predikcie k dvom protichodným tendenciám. Na jednej strane posledné publikované údaje o exporte naznačujú pokračovanie nepriaznivého vývoja od 2. štvrťroka 2014, odkedy slovenský export a priemysel klesal nad rámec očakávaní P4Q-2014. Na druhej strane pozitívny ponukový šok prepadu cien ropy v poslednom období by sa mal prorastovo premietnuť do rastu zahraničného dopytu po našich výrobkoch a službách. To by malo následne akcelerovať exportnú výkonnosť. V strednodobom

horizonte by už mal prevážiť pozitívny vplyv externého prostredia a exportná výkonnosť by mala podporiť zrýchlenie rastu ekonomiky. Na strane dovozu sa očakáva mierne rýchlejší rast ako v predchádzajúcej predikcii. Ten vyplýva z prehodnotenia domáceho dopytu k vyšším úrovňam.

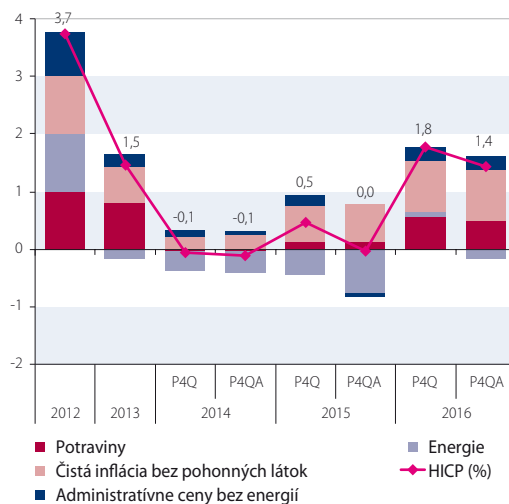
Na trhu práce by mal rýchlejší rast najmä domáceho dopytu spôsobiť mierne zvýšenie tvorby nových pracovných miest. Rast zamestnanosti by mal dosiahnuť 0,9 % v roku 2015 a 0,7 % v roku 2016 a mal by tak byť v oboch rokoch vyšší v porovnaní s decembrovou predikciou o 0,2 percentuálneho bodu. V absolútnych číslach by mala ekonomika v priebehu roku 2015 vygenerovať 18 tisíc nových pracovných miest a 15 tisíc v priebehu roku 2016. Pozitívny vývoj v zamestnanosti sa premietne do poklesu miery nezamestnanosti, ktorá by mala dosiahnuť 11,2 % ku koncu prognózovaného obdobia.

V mzdovom vývoji sa predpokladá mierne pomalší rast nominálnych miezd ako v predchádzajúcej predikcii, keďže pri kolektívnych vyjednávaniach by sa mohla zohľadniť nízka doterajšia i očakávaná inflácia. V reálnom vyjadrení by však mal byť príjem z práce vyšší o 0,4 percentuálneho bodu v tomto roku, čo podporí rast súkromnej spotreby.

Ceny by mali stagnovať aj v roku 2015. V roku 2016 sa očakáva v súvislosti s rýchlejším oživením domáceho dopytu inflácia na úrovni 1,4 %. V rámci štruktúry inflácie cenový vývoj budú ovplyvňovať predovšetkým klesajúce ceny energií. Predpoklady vývoja cien agrokomodít zostali nezmenené, takže ceny potravín by sa nemali výraznejšie meniť v porovnaní s predchádzajúcou predikciou. V roku 2016 došlo k revízií inflácie smerom k nižšej hodnote v dôsledku prehodnotenia vývoja cien energií. Pokles cien energetických komodít môže vytvoriť priestor na ďalšie zníženie cien plynu a tepla. Pohľad na ostatné položky inflácie sa nezmenil.

V aktuálnej predikcii sa zdajú byť riziká v reálnej ekonomike vyvážené, keď na jednej strane uvoľnená menová politika a nízke úrovne ropy by mohli podporiť ekonomický rast, na druhej strane však stále pretrvávajú geopolitické riziká a slabé vyhliadky na rast svetového obchodu. Riziká z decembrovej predikcie sa v cenovom vývoji čiastočne materializovali, čo viedlo k zníženiu odhadu inflácie v rokoch 2015 a 2016, a preto sú v aktualizácii decembrovej predikcie riziká vyvážené.

Graf 2 Predikcia inflácie (priemer za rok v %)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

odbor ekonomických a menových analýz NBS

Absolútna a podmienená beta konvergencia ekonomickej výkonnosti v EÚ

Stefan Catrina, Central European University
Tibor Lalinský, Národná banka Slovenska

Kladný rozdiel medzi priemerným hospodárskym rastom EÚ (EÚ-28) a rastom pôvodných krajín EÚ (EÚ-15) naznačuje, že nové členské krajiny, t. j. menej bohaté krajiny dobiehali bohatšie krajiny a v EÚ sme mohli sledovať proces tzv. beta konvergenencie. Príspevok hodnotí vývoj pozorovaného procesu dobiehania v čase a kvantifikuje vplyvy hlavných faktorov, ktoré tento proces formovali. Všíma si úlohu vonkajších faktorov konkurencieschopnosti a zahraničných investícií.

Pozorovaný proces beta konvergenencie zaznamenaný v EÚ nebol plynulý a jeho vývoj bol, zdá sa, značne ovplyvnený globálnym hospodárskym vývojom. Ak rozdelíme celé dostupné obdobie na menšie časové úseky, na grafe 1 vidíme, že k najvýraznejšiemu dobiehaniu dochádzalo v rokoch 2000 až 2007, v čase globálneho hospodárskeho boomeru a zároveň v čase dokončenia príprav a úspešného zavŕšenia doposiaľ najväčšej vlny rozširovania sa EÚ. Hospodárska a neskôr aj dlhová kríza však silne zasiahli nielen pôvodné, ale aj nové členské krajiny eurozóny. Beta konvergencia sa v rokoch 2008 až 2011 výrazne spomalila.

Prezentované základné údaje podnecujú k podrobnejšej analýze vzťahov ovplyvňujúcich hospodársky rast a dobiehanie prebiehajúce v Európskej únii. Dôležitým faktorom dynamiky vývoja v začleňujúcich sa krajinách bol samotný proces príprav na vstup do EÚ. Ako potvrdzuje aj graf 2, v rokoch 2000 až 2007 zaznamenali nové členské krajiny EÚ významný prílev investícií a s cieľom zosúladiť svoje hospodárske prostredie s pôvodnými krajinami EÚ pristúpili k viacerým reformám.

Nasledujúce časti tohto príspevku sa venujú kvantitatívnemu overeniu platnosti beta konvergenencie, t. j. vzťahu medzi východiskovou hodnotou HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (PKS) a hospodárskym rastom. Identifikujeme hlavné podporné faktory dobiehania. Zohľadňujeme pozorované špecifické vplyvy pôsobiace na vývoj nových členských krajín EÚ, ako napr. inštitucionálne reformy, kvalitu podnikateľského prostredia alebo medzinárodnú konkurencieschopnosť. Získané výsledky porovnávame s výsledkami publikovanými v literatúre.

MERANIE ABSOLÚTNEJ A PODMIENEJ BETA KONVERGENCIE

Proces beta konvergenencie je relatívne široko diskutovanou témou v odbornej literatúre. Absolútna konvergencia výkonnosti si všima čisto závislosť medzi hospodárskym rastom a počiatočnou hodnotou HDP na obyvateľa. Podmie-

nená beta konvergencia zohľadňuje aj vplyv ďalších faktorov.

Najväčším prínosom je najmä príspevok Roberta J. Barra, ktorý postupne kvantifikoval tempo dobiehania a vplyv podporných faktorov viacerými spôsobmi. Jeho prvotné odhady boli založené na prierezovej analýze veľkého počtu krajín. Ako podklad pre výber vhodných vysvetľujúcich premenných sme použili predovšetkým jeho príspevky: Barro (1992) a Barro (2012).

Barrove výsledky boli viackrát revidované a doplnené inými autormi, ktorí sa snažili zdôrazniť relevantnosť či už inej metódy, alebo iných podporných faktorov. Zväčša však ide o ukazovatele popisujúce situáciu v rámci krajiny. Spomedzi vonkajších faktorov, prípadne faktorov hodnotiacich medzinárodnú konkurencieschopnosť, sú v relevantnej literatúre spomínané iba výmenné relácie.

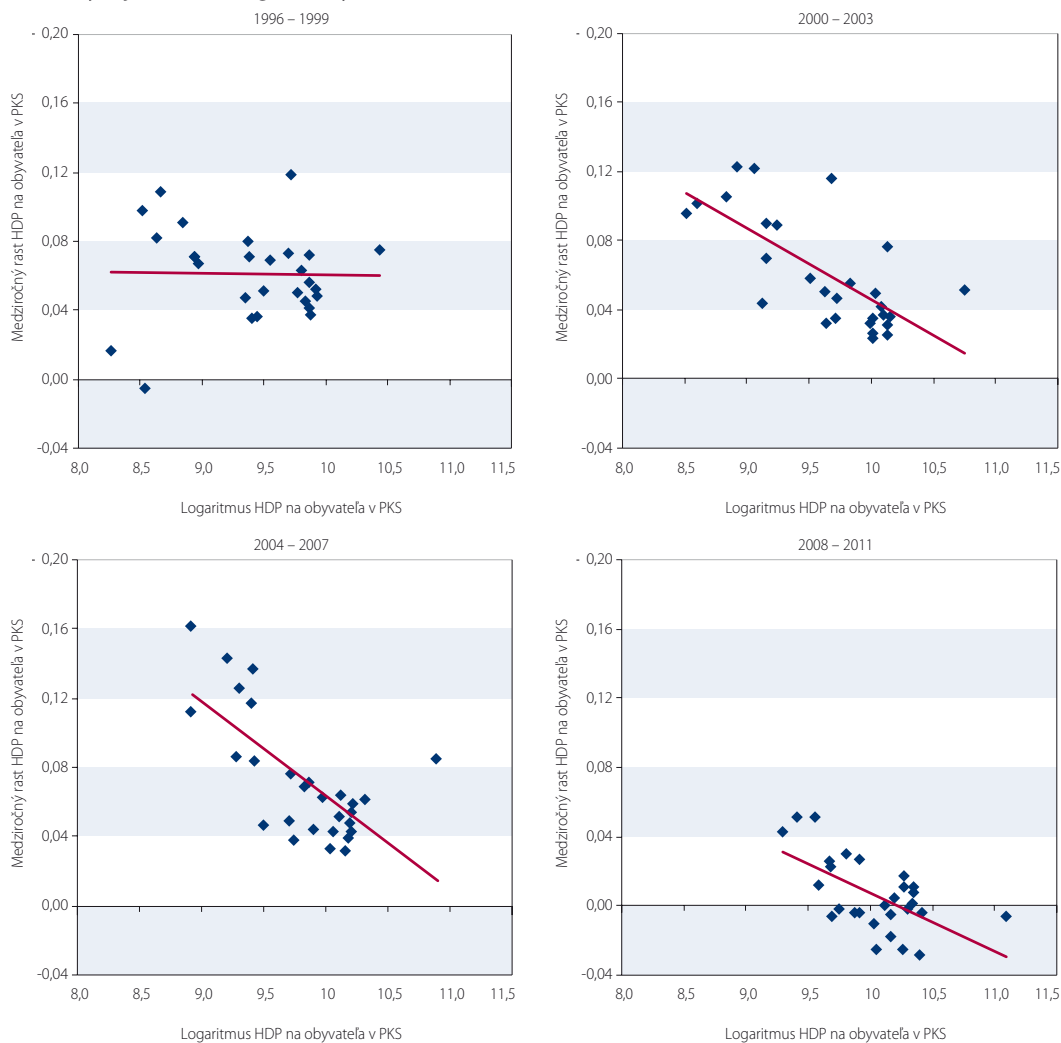
Z novších štúdií iných autorov zohľadňujúcich nové netradičné ukazovatele možno spomenúť napríklad štúdiu Hausman a kol. (2014). Na vzorke 128 krajín sveta ukázali, že ich index komplexnosti pomáha lepšie vysvetliť prebiehajúcu beta konvergenciu.

Počet publikácií zohľadňujúcich špecifiká vývoja v Európe je značne obmedzený. Jedným z dôvodov môže byť, že analýza podmienenej beta konvergenencie na menšej vzorke krajín, napr. krajín EÚ, vyžaduje existenciu dostatočne dlhých časových radov, ktoré nie sú zatiaľ dostupné. Alternatívou je použitie panelových odhadov, ktoré umožňujú dosiahnuť štatisticky významných odhadov aj na menšej vzorke krajín, pre ktoré sú dostupné údaje za kratšie časové obdobie.

Príkladom sú štúdie De la Fuente (2003), Curesma, Ritzberger-Grünwald a Silgoner (2008) a Morgese Borys, Polgár a Zlate (2008). Prvá z nich analyzovala vývoj v krajinách OECD v rokoch 1970 až 1995, pričom analyzované obdobie bolo rozdelené na päťročné obdobia. Druhá zo spomenutých štúdií pracovala s osemročnými obdobiami za roky 1960 až 1998 pre krajiny EÚ-15. Tretia

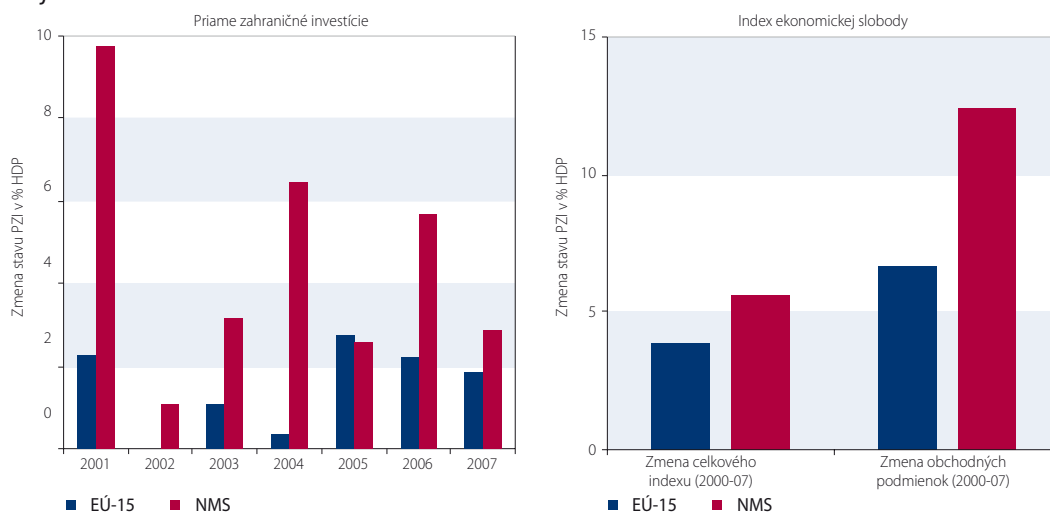

Graf 1 Vývoj beta konvergenencie výkonnosti v EÚ

Zdroj: Eurostat, vlastné výpočty.

Graf 2 Vývoj priamych zahraničných investícií a zmeny v podnikateľskom prostredí v nových členských krajinách EÚ

Zdroj: Eurostat, Heritage Foundation.

Poznámka: EÚ-15 = pôvodné krajiny EÚ, NMS = nové členské krajiny EÚ.

štúdiá sa venovala východoeurópskym krajinám a analyzovala štvorročné obdobia za roky 1993 až 2005. Odhady beta konvergenencie pre európske krajiny sa spravidla pohybujú niekde medzi 2 až 22 % v závislosti od toho, či ide o absolútnu alebo podmienenú konvergenciu, aká bola zvolená metóda panelového odhadu, aké bolo použité časové obdobie a v neposlednom rade od toho, ktoré krajiny boli analyzované.

Naša analýza je založená na údajoch za súčasné členské krajiny EÚ (s výnimkou Luxemburska) pre časové obdobie rokov 1996 až 2012 rozdelené na štyri štvorročné obdobia.¹ Vychádzame z jednoduchého panelového odhadu kvantifikujúceho vplyv pôvodnej úrovne HDP na obyvateľa na začiatku štvorročného obdobia (resp. rok pred začiatkom obdobia) na priemerný rast HDP na obyvateľa v prislúchajúcom štvorročnom období.² Následne testujeme vplyv dostupných podporných faktorov.³ Zohľadňujeme vplyv všetkých voľne dostupných ukazovateľov, ktoré sú k dispozícii za dostatočne dlhé obdobie a vypovedajú o hospodárskom vývoji a stabilite krajiny, o ekonomickej stabilite a efektívnosti vlády, o sociálnych a vzdelanostných podmienkach, ako aj o finančných podmienkach a konkurencieschopnosti.⁴

HLAVNÉ VÝSLEDKY NAŠICH ODHADOV

Naše výpočty založené na panelových odhadoch potvrdzujú prítomnosť absolútnej beta konvergenencie v EÚ. Menej rozvinuté krajiny (krajiny s nižšou úrovňou HDP na obyvateľa) rástli v období od roku 1996 rýchlejšie ako bohatšie krajiny EÚ.⁵ Toto zistenie platí nezávisle od predpokladanej dĺžky hospodárskeho cyklu. Ako je uvedené v tabuľke 1, výsledky získané zovšeobecnenou metódou najmenších štvorcov (OLS – *Ordinary least squares*), t. j. metódou nezohľadňujúcou špecifiká jednotlivých krajín, naznačujú, že dobiehanie prebiehalo tempom 1,8 až 1,9 %.⁶ Po zohľadnení faktorov špecifických pre jednotlivé krajiny, teda po použití presnejšej metódy (tzv. metódy fixných efektov, FE) môžeme konštatovať, že EÚ sa vyznačovala výrazne vyšším tempom konvergenencie, ako sú všeobecne akceptované odhady vo výške 2 až 3 %.⁷ V prí-

pade odhadov založených na analýze štvorročných a päťročných období dosiahol tempo beta konvergenencie hodnotu 8,4 %. Pri trojročnom období bolo toto tempo až 9,5 %.⁸ Vyššia miera determinácie modelu založeného na analýze päťročných období ukazuje, že tento model lepšie vysvetľuje absolútnu beta konvergenciu ako model vychádzajúci zo štvorročných období. Takmer identický odhad tempa konvergenencie nám však umožňuje zamerať sa v ďalšej analýze na štvorročné obdobia, ktoré poskytujú väčší počet pozorovaní potrebný na analýzu podmienenej konvergenencie zohľadňujúcej nielen počiatočnú úroveň HDP krajiny, ale aj ďalšie dôležité faktory.

Prebiehajúci proces dobiehania bol, prirodzene, ovplyvňovaný rôznymi vnútornými i vonkajšími faktormi. Niektoré hospodársky rast spomaľovali, iné ho naopak podporovali. V ďalšom kroku sme preto testovali vplyv možných vysvetľujúcich faktorov. V záujme prehľadnejšej interpretácie sme dostupné faktory zatriedili do štyroch skupín.

Prvú skupinu tvoria faktory makroekonomickej stability a rozvoja. Všímame si vplyv investícií, vládnej spotreby, otvorenosti ekonomiky, inflácie a produktivity, resp. technologickej úrovne krajiny. Ako vidieť v tabuľke 2 (konkrétne v stĺpci označenom písmenom λ), každý z týchto faktorov má štatisticky významný vplyv na výšku hospodárskeho rastu v EÚ a zvyšuje vypovedaciu schopnosť základného modelu absolútnej beta konvergenencie (meranú koeficientom determinácie označeným R^2). Zároveň si môžeme všimnúť, že zohľadnenie vplyvu možných podporných faktorov vedie vo všeobecnosti k zvýšeniu odhadu tempa beta konvergenencie (označeného písmenom β).⁹

Dostupné údaje o kvalite podnikateľského prostredia, zohľadňujúce ekonomicke slobodu, demokraciu, ale aj sociálnu a vzdelanostnú úroveň, sa nezdájú byť natoľko významné ako faktory makroekonomickej stability a rozvoja. Spomedzi faktorov hodnotiacich kvalitu podnikateľského prostredia sme identifikovali štatisticky významný vplyv iba v prípade ukazovateľov porovnávajúcich fiškálnu slobodu a efektívnosť vládnych inštitúcií.¹⁰

- 1 Tento prístup umožňuje sledovať vplyv pôvodnej hodnoty a zároveň zachováva vyšší počet pozorovaní, potrebný na vyčíslenie vplyvu ďalších vysvetľujúcich premenných. Výber štvorročného obdobia súvisí s priemernou dĺžkou hospodárskeho cyklu identifikovanou v literatúre. Pre overenie vplyvu dĺžky zvoleného obdobia na hlavné zistenia sme použili aj trojročné a päťročné obdobia.
- 2 Prezentované výsledky vychádzajú z hodnoty HDP na obyvateľa rok pred analyzovaným obdobím. Tento prístup znižuje vplyv novej odchýlky spôsobenej endogenitou.
- 3 Vzťah môžeme zapísať ako $(X_{i,t+n} - X_{i,t})/n = \alpha + \beta \log(X_{i,t}) + \lambda(Z_{i,t+n} - Z_{i,t}) + \eta_i + \mu_{i,t}$, prípadne ako $(X_{i,t+n} - X_{i,t})/n = \alpha + \beta \log(X_{i,t}) + \lambda Z_{i,t} + \eta_i + \mu_{i,t}$, v závislosti od charakteru vysvetľujúcej premennej.
- 4 Podrobný zoznam ukazovateľov a ich krátky popis je uvedený v prílohe 1 k Analýze konvergenencie slovenskej ekonomiky (NBS, 2014).
- 5 Resp. bohatšie krajiny rástli pomalšie, keďže koeficient β prislúchajúcej premennej HDP na obyvateľa nadobúda zápornú hodnotu.
- 6 Prvý riadok tabuľky obsahujúci odhady koeficientov pre HDP na obyvateľa.
- 7 Vyššia hodnota môže byť daná tým, že EÚ predstavuje relatívne malú skupinu viac otvorených krajín, a tiež relatívne krátkym (a špecifickým) obdobím (v porovnaní s odhadmi vychádzajúcimi z dlhodobých údajov za všetky dostupné krajiny sveta). Odhady založené na HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily poskytujú o niečo nižšie odhady tempa dobiehania. V prípade štvorročného obdobia dosahuje tempo absolútnej konvergenencie hodnotu 6,4 %.
- 8 Všetky odhadnuté koeficienty sú štatisticky významné na jednopercenťnej hladine významnosti (označené tromi hviezdikami), čo znamená, že odhadnuté hodnoty sú s veľkou pravdepodobnosťou signifikantné.
- 9 Tieto, ako aj všetky nižšie uvedené výsledky prezentujú iba odhady zohľadňujúce vplyv faktorov špecifických pre jednotlivé krajiny, t. j. odhady boli vypočítané metódou fixných efektov.
- 10 Mediálne častejšie prezentované poradie krajín v kvalite podnikateľského prostredia merané umiestnením v rebríčku Doing business je k dispozícii až od roku 2004, čo znemožňuje použiť tento ukazovateľ na analýzu dlhodobých vzťahov.

Tabuľka 1 Absolútna beta konvergencia v EÚ

	Trojročné obdobie		Štvorročné obdobie		Päťročné obdobie	
	Rast HDP na obyvateľa		Rast HDP na obyvateľa		Rast HDP na obyvateľa	
	OLS	FE	OLS	FE	OLS	FE
HDP na obyvateľa	-0,0183***	-0,0949***	-0,0189***	-0,0841***	-0,0175***	-0,0839***
Konštanta	0,200***	0,928***	0,206***	0,825***	0,193***	0,821***
Počet pozorovaní	132	132	105	105	79	79
Koeficient determinácie	0,222	0,345	0,281	0,399	0,358	0,514
Upravený koeficient determinácie	0,216	0,340	0,275	0,393	0,350	0,508
Počet krajín	27		27		27	

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$, logaritmus HDP na obyvateľa v EUR.

Tabuľka 2 Podmienená beta konvergencia – vplyv ukazovateľov hospodárskej stability a rozvoja

Názov vysvetľujúcej premennej	β	λ	R ²
Miera investovania	-0,0765***	0,391**	0,532
Vládna spotreba	-0,0868***	-0,627***	0,495
Otvorenosť ekonomiky	-0,107***	0,0771***	0,452
Miera inflácie	-0,0891***	-0,0245***	0,462
Technologická úroveň (fe_TFP)	-0,0846***	-0,0793***	0,473

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Tabuľka 3 Podmienená beta konvergencia – vplyv ukazovateľov ekonomickej slobody, demokracie a efektívnosti vládnych inštitúcií

Názov vysvetľujúcej premennej	β	λ	R ²
Vymožitelnosť práva	-0,0812***	-0,0762	0,412
Miera demokracie	-0,0856***	0,0946	0,423
Sloboda trhu práce	-0,166***	0,0977	0,600
Fiškálna sloboda	-0,113***	0,124**	0,448
Efektívnosť vládnych inštitúcií	-0,0942***	0,247***	0,484
Sloboda podnikania	-0,0787***	-0,0456	0,410

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Štandardné ukazovatele sociálnej, demografickej a vzdelanostnej úrovne krajiny identifikované ako faktory so štatisticky významným vplyvom na hospodársky rast a dobiehanie sa vo viacerých štúdiách skúmajúcich veľký počet krajín nezdať byť významnými determinantmi rastu v EÚ. Jedným z dôvodov je, že demografické, vzdelanostné i sociálne podmienky krajín EÚ sú z globálneho hľadiska veľmi podobné a vzhľadom na ich relatívne vysokú úroveň sa výrazne nemenia (tabuľka 4).

Nad rámec doterajších štúdií sme sa viac venovali vplyvu vonkajších faktorov. Výsledky naznačujú silný štatisticky významný vplyv väčšiny dostupných ukazovateľov konkurencieschopnosti i zahraničných investícií (tabuľka 5). Volatilita výmenného kurzu, no predovšetkým celková úroveň medzinárodnej konkurencieschopnosti krajiny výrazne prispieva k vysvetleniu vzťahu medzi pôvodnou úrovňou výkonnosti a rastom v EÚ. Jednoduchá kvantitatívna analýza rastu

Tabuľka 4 Podmienená beta konvergencia – vplyv ukazovateľov sociálnej a vzdelanostnej úrovne krajiny

Názov vysvetľujúcej premennej	β	λ	R ²
Miera úmrtnosti	-0,0594***	23,93	0,408
Vysokoškolské vzdelanie	-0,117***	0,0657	0,432
Starnutie populácie	-0,0947***	0,200	0,405
Miera pôrodnosti	-0,0786***	-0,0261	0,402

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Tabuľka 5 Podmienená beta konvergencia – vplyv ukazovateľov konkurencieschopnosti a podmienok financovania

Názov vysvetľujúcej premennej	β	λ	R ²
Výmenné relácie	-0,129***	0,0693	0,577
Index komplexnosti	-0,0898***	0,0210	0,409
Volatilita reálneho kurzu (CPI) (fe_REER(CPI))	-0,0941***	-0,990***	0,645
Volatilita reálneho kurzu (ULC)	-0,0865***	-0,414***	0,613
Volatilita nominálneho kurzu (fe_NEER)	-0,0939***	-0,388***	0,640
Priame zahraničné investície (fe_FDI)	-0,0769***	0,162***	0,549

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

zohľadňujúca vplyv úrovne HDP na obyvateľa a podmienok financovania naznačuje tiež dôležitý vplyv priamych zahraničných investícií.¹¹ Naopak, výsledky našich jednoduchých odhadov pre EÚ nepotvrdzujú vplyv výmenných relácií a ukazovateľa ekonomickej komplexnosti identifikovaných v štúdiách analyzujúcich veľký počet výrazne heterogénnejších krajín.¹²

Z doteraz uvedených výsledkov vyplýva, že v prípade tzv. podmienenej beta konvergencie zohľadňujúcej vplyv ďalšieho vysvetľujúceho faktora vykazovala EÚ ešte vyššie priemerné tempo konvergencie ako v prípade absolútnej beta konvergencie zohľadňujúcej iba samotný vplyv pôvodnej úrovne HDP na obyvateľa.

Obmedzený počet pozorovaní neumožňuje testovať spoločný vplyv množstva vyššie spomínaných faktorov.¹³ Zameriame sa preto na overenie vplyvu empiricky pozorovaných faktorov, predovšetkým nami identifikovaných vonkajších faktorov, na dobiehanie v EÚ pomocou všeobecne akceptovaného modelu publikovaného Barrom (2012). Ako naznačuje tabuľka 6, Barrova špecifikácia potvrdzuje platnosť beta konvergencie v EÚ a v súlade s našimi predchádzajúcimi odhadmi ukazuje vyššie tempo dobiehania. Nie všetky premenné sú však dostupné za dostatočne dlhé obdobie.¹⁴ Niektoré nie sú dostatočne štatisticky významné pri zmenách sledovaného obdobia, ani po prípadných obmenách vysvetľujúcich premenných. V nasledujúcej časti sa preto zameriame na redukovanú formu pôvodného modelu (model 3), ktorú budeme rozširovať o nami identifikované vonkajšie faktory dobiehania.

V tabuľke 7 môžeme vidieť, že najdôležitejšími nami identifikované premenné si zachovávajú štatisticky významný vplyv aj v rozšírenom modeli a zvyšujú jeho vypovedaciu schopnosť.

Z našich odhadov vyplýva, že proces dobiehania v EÚ bol popri štandardne identifikovanému pozitívnemu vplyvu investícií a negatívne vplyvu vládnej spotreby významne ovplyvnený aj prístupom (najmä) k zahraničnému kapitálu a úrovňou konkurencieschopnosti. Vyššia dosiahnutá technologická úroveň a volatilita kurzu mali v súlade s našimi očakávaniami nepriaznivý vplyv, čiže spomaľovali hospodársky rast v EÚ. Analýza podmienenej beta konvergencie zohľadňujúcej vplyv tradičných domácich faktorov spolu s nami identifikovanými vonkajšími faktormi ukazuje, že tempo dobiehania v EÚ mohlo dosiahnuť 10 až 13 %.

V skutočnosti bol pozorovaný vývoj podporných faktorov v sledovaných krajinách značne rozdielny, čo viedlo k tomu, že niektoré z nich neboli schopné dosiahnuť odhadované tempo beta konvergencie. Ako dokumentuje graf 3, aj jednoduché rozdelenie krajín EÚ na pôvodné a nové členské krajiny ukazuje výrazne rozdiely medzi krajinami. Niektoré faktory sa dokonca vyvíjali smerom znižujúcim výkonnosť ekonomiky.

VIPOVEDACIA SCHOPNOSŤ IDENTIFIKOVANÝCH VÝSLEDKOV

Vyššie identifikované vzťahy poskytujú predovšetkým dôležité informácie o vývoji a faktoroch beta konvergencie v EÚ. Použitá metóda odhadov však umožňuje overiť platnosť zistených súvislostí pre individuálne krajiny EÚ, prípadne pre vybrané

- 11 Priame zahraničné investície majú štatisticky významný vplyv aj po zohľadnení domáceho kapitálu (podielu domácich úverov na HDP)
- 12 Ako napr. Barro (2012) a Hausmann a kol. (2013).
- 13 Súčasťou odhadnutých modelov sú popri prezentovaných vysvetľujúcich premenných aj umelé premenné pre jednotlivé krajiny a časové obdobia.
- 14 Prezentovaný odhad úplnej Barrovej špecifikácie na údajoch EÚ uvedený v druhom stĺpci berie do úvahy iba údaje od roku 2000.

Tabuľka 6 Podmienená beta konvergencia – platnosť špecifikácie podľa modelu Barro (2012)

	Model 1 (pôvodné výsledky)	Model 2 (výsledky pre EÚ)	Model 3 (redukovaná forma) (ba)
HDP na obyvateľa	-0,0447**	-0,167***	-0,129***
Miera úmrtnosti	-1,15	-27,20	
Miera pôrodnosti	-0,0351***	-0,0369	
Vymožiteľnosť práva	0,0045	0,0524	
Miera investovania	0,014	0,512***	0,274**
Vysokoškolské vzdelanie ¹	0,0062 / -0,0107**	0,0558	0,0929*
Vládna spotreba	-0,083	-0,353	-0,617***
Otvorenosť ekonomiky	0,0129	0,109***	
Výmenné relácie	0,092**	0,0948**	
Miera demokracie	0,021	0,127	
Miera inflácie	-0,0315*	0,0458	
Konštanta	neuveďené	1,369**	1,268***
Počet pozorovaní	760	75	95
Koeficient determinácie	0,511	0,847	0,663
Fixné efekty	Áno	Áno	Áno
Upravený koeficient determinácie	neuveďené	0,820	0,648
Počet krajín	80	26	26

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$
¹ Barro (2012) zohľadňuje zvlášť počet rokov vzdelania žien a mužov.

Tabuľka 7 podmienená beta konvergencia – overenie vplyvu identifikovaných faktorov rozšírením redukovanej formy modelu Barro (2012)

	Model 3 + zahraničný kapitál (ba_FDI)	Model 3 + podmienky financovania (ba_FDI)	Model 3 + technologická úroveň (ba_TFP)	Model 3 + výmenný kurz (ba_NEER)	Model 3 + konkurencie- schopnosť (ba_REER)
HDP na obyvateľa	-0,129***	-0,102***	-0,115***	-0,134***	-0,130***
Miera investovania	0,250***	0,215*	0,243**	0,210*	0,258***
Vysokoškolské vzdelanie	0,0916***	0,0489	0,0636	0,0751	0,0839***
Vládna spotreba	-0,582***	-0,571***	-0,683***	-0,612***	-0,600***
Priame zahraničné investície	0,156**	0,139***			
Domáce úvery		0,0883*			
Technologická úroveň			-0,0765***		
Volatilita nominálneho kurzu				-0,957**	
Volatilita reálneho kurzu					-0,826**
Konštanta	1,332***	1,024***	1,223***	1,351***	1,289***
Počet pozorovaní	94	93	95	95	95
Koeficient determinácie	0,799	0,718	0,724	0,702	0,809
Fixné efekty	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno
Upravený koeficient determinácie	0,703	0,698	0,709	0,685	0,673
Počet krajín	26	26	26	26	26

Robustné štandardné odchýlky, *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

15 Vplyv indexu svetovej konkurencieschopnosti nie je plne porovnateľný vzhľadom na nedostupnosť údajov za celé hodnotené obdobie. Ak by sme hodnotili iba obdobie od roku 2000, najlepšie výsledky by poskytol model zahŕňajúci index svetovej konkurencieschopnosti.

skupiny krajín. Bližšie sa pozrieme na aplikovateľnosť výsledkov pre Slovensko a pre skupinu pôvodných a nových členských krajín EÚ.

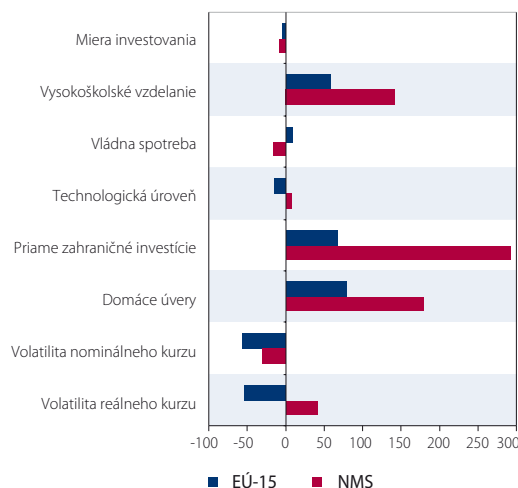
Hospodársky vývoj EÚ bol relatívne nerovnomerný. Priemerný reálny rast HDP na obyvateľa (2,5 %) zaznamenaný v rokoch 1996 až 1999 sa v nasledujúcom štvorročnom období spomalil pod 2 %, v rokoch 2004 až 2007 stúpol blízko k pôvodnej úrovni, následne však v dôsledku krízy dosiahol zápornú priemernú hodnotu. Hospodársky vývoj na Slovensku bol dynamickejší, v rokoch 1996 až 2003 sa rast HDP na obyvateľa (v EUR) pohyboval na úrovni pod štyrmi percentami a v rokoch 2004 až 2007 kulminoval na takmer dvojnásobnej hodnote. Prepad HDP v roku 2009 sťahoval priemernú hodnotu rastu v poslednom sledovanom štvorročnom období k dvom percentám.

Na grafe č. 4 vľavo si môžeme všimnúť, že prvý základný odhad vzťahu medzi hospodárskym rastom a pôvodnou úrovňou HDP na obyvateľa zachytáva najmä klesajúci dlhodobý trend vývoja rastu HDP na obyvateľa v EÚ a nedostatočne zohľadňuje vývoj na Slovensku. Nami identifikované štatisticky významné faktory dobiehania zlepšujú relevantnosť odhadnutého základného modelu pre Slovensko. Najmä volatilita reálneho výmenného kurzu mení zakrivenie krivky odhadnutého rastu smerom ku skutočným nameraným hodnotám.¹⁵ Významné zlepšenie odhadu rastu prináša aj zohľadnenie vývoja priamych zahraničných investícií a technologickéj úrovne na Slovensku.

Obrázok vpravo potvrdzuje prínos Barrovej špecifikácie modelu beta konvergencie zohľadňujúcej viaceré domáce faktory vývoja analyzovaných krajín. Redukovaná forma pôvodnej Barrovej špecifikácie ani jej verzia rozšírená o vplyv volatility nominálneho výmenného kurzu, zdá sa, nedokáže dostatočne zachytiť skutočný trend vývoja (najmä zo začiatku sledovaného obdobia). Vhodnejšie sa javí vziať do úvahy relatívnu technologickú úroveň Slovenska, priame zahraničné investície a volatilitu reálneho výmenného kurzu.

Porovnanie výsledkov skúmaných modelov naznačuje, že v súvislosti s nižšou skutočnou volatilitou rastu o niečo lepšie opisujú vývoj v pôvodných krajinách EÚ ako v nových členských krajinách. Na príklade modelu zohľadňujúceho vplyv technologickéj úrovne (graf 5) môžeme vidieť, že najväčšie rozdiely medzi skutočným a odhadnutým rastom HDP na obyvateľa predikuje model pre

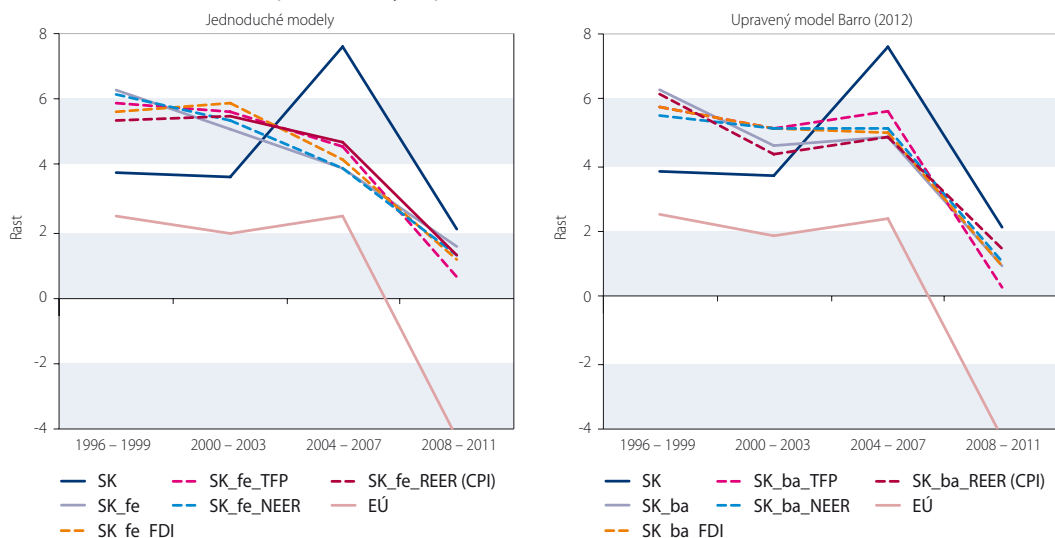
Graf 3 Vývoj hlavných vysvetľujúcich premenných v pôvodných a nových členských krajinách za celé analyzované obdobie (1996 až 2011)

Zdroj: Vlastné výpočty.

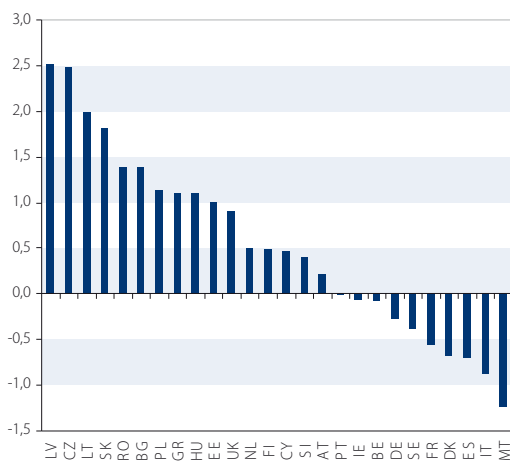
Graf 4 Porovnanie hodnôt predikovaných pre Slovensko

Zdroj: Vlastné výpočty.

Poznámka: SK_fe – model absolútnej beta konvergenie a jeho modifikácie, SK_ba – redukovaný model Barro (2012) a jeho modifikácie, FDI – priame zahraničné investície, TFP – relatívna úroveň celkovej produktivity, NEER – volatilita nominálneho výmenného kurzu, REER(CPI) – volatilita reálneho výmenného kurzu.

Graf 5 Rozdiel medzi skutočnými a predikovanými hodnotami rastu HDP v krajinách EÚ v rokoch 2004 až 2007 (upravený Barrov model zohľadňujúci technologickú úroveň, ba_TFP)

Zdroj: Eurostat, vlastné výpočty.

v tom období najdynamickejšie nové členské krajiny, čo môže byť dôsledkom toho, že na hospodársky rast týchto krajín vplyvali v uvedenom období aj iné faktory súvisiace s integráciou do EÚ ako tie, ktoré sme podchytili.

ZÁVER

Panelové odhady realizované na údajoch od roku 1996 potvrdzujú prítomnosť beta konvergenie v EÚ. Menej rozvinuté krajiny (krajiny s nižšou úrovňou HDP na obyvateľa) rástli rýchlejšie ako bohatšie krajiny EÚ. Absolútna i podmienená konvergenca, zohľadňujúca vplyv viacerých podporných faktorov, dosahovala výrazne vyššie ako všeobecne akceptované tempo konvergenie vypočítané na základe údajov o všetkých (dostupných a veľmi rôznorodých) krajinách sveta. Popri viacerých prevažne domácich faktoroch bol proces dobiehania v EÚ vo významnej miere formovaný aj vonkajšími faktormi zahŕňajúcimi prílev zahraničného kapitálu, volatilitu výmenného kurzu a celkovú konkurencieschopnosť krajiny.

Literatúra:

1. Analýza konvergenie slovenskej ekonomiky, NBS, 2014.
2. Barro, Robert J., and Xavier Sala-i-Martin. Convergence. *Journal of Political Economy*, 1992: 223-251.
3. Barro, Robert J. Convergence and Modernization Revisited. *Working Paper*, Cambridge: National Bureau of Economic Research, 2012.
4. Crespo-Cuaresma, Jesus, Doris Ritzberger-Grunwald, and Silgoner Maria Antoinette. Growth, convergence and EÚ membership. *Applied Economics*, 2008: 643-656.
5. De la Fuente, Angel. Convergence Equations and Income Dynamics: The Sources of OECD Convergence, 1970-1995. *Economica*, 2003: 655-671.
6. Hausmann, Ricardo, et al. *The atlas of economic complexity: Mapping paths to prosperity*. MIT Press, 2014.
7. Morgese Borys, Magdalena, Katalin Polgár, and Andrei Zlate. Real convergence and the determinants of growth in EÚ candidate and potential candidate countries a panel data approach. *Occasional paper series*, Frankfurt am Main: European Central Bank, 2008.

Úverový cyklus

Ján Beka, Národná banka Slovenska

Medzi menovými premennými a veličinami z reálnej ekonomiky existuje určitý vzťah. Menový agregát M1 je predstihový indikátor pre rast hospodárstva, zatiaľ čo úvery súkromnému sektoru zaostávajú za rastom ekonomickej aktivity v prípade Slovenska o dva až tri štvrtroky. Úvery nefinančným spoločnostiam majú svoj cyklus, keď boli identifikované tri body obratu. Lokálne maximá sa vždy zhodovali s obdobím recesie a odraz od minimá zaostával za koncom recesie o niekoľko štvrtrokov. Od posledného minima však nedošlo k výraznejšiemu oživeniu úverovej aktivity. Dôležitú úlohu tu ale mohli zohrať iné faktory, ako napr. prebiehajúce hodnotenie kvality bilancií bánk a pretrvávajúca neistota.

1 Bry and Boschan (1971) Cyclical Analysis of Time Series: Selected Procedures and Computer Programs.

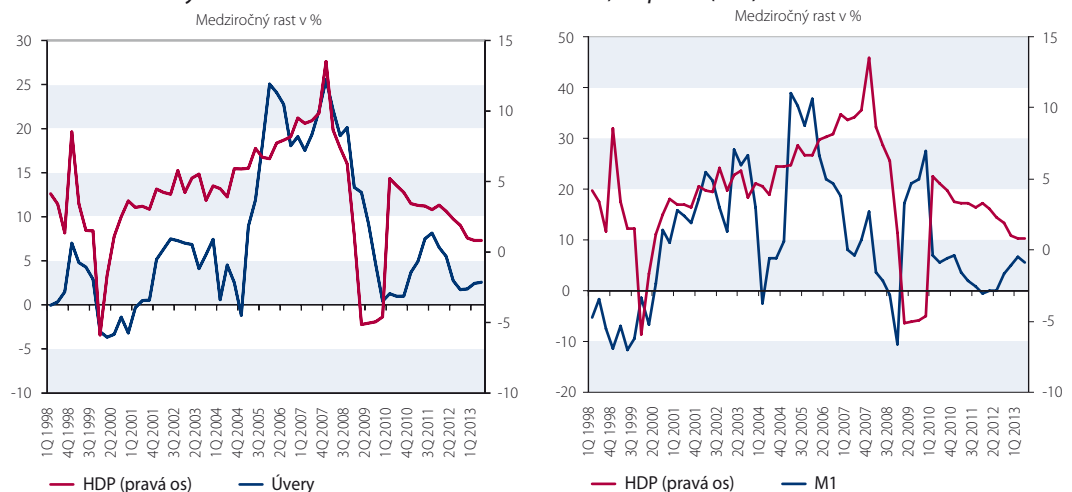
Vývoj menových a finančných ukazovateľov pomerne dobre dopĺňa obraz o reálnej ekonomike a jeho analýza je podstatná pri menovopolitických rozhodnutiach, keďže menová politika ECB je založená na dvoch pilieroch (na ekonomickom a menovom). Úverová expanzia a dostatok zdrojov pre naštartovanie investícií a ekonomického rastu by mali podporiť relatívne pomalé oživenie v pokrízových časoch. Z empirických štúdií (najmä pre eurozónu) vyplýva, že vývoj menového agregátu M1 je spravidla predstihovým indikátorom pre rast ekonomickej aktivity a vývoj úverov súkromnému sektoru zaostáva za rastom HDP o tri až štyri štvrtroky. Pre Slovensko sú výsledky veľmi podobné (grafy 1 a 2).

Z grafov 1 a 2 vyplýva, že podobne ako v eurozóne menový agregát M1 predbieha o štyri štvrtroky rast ekonomickej aktivity a môže tak slúžiť ako jeden z predstihových indikátorov. Úverová expanzia spravidla nastáva po dvoch až troch štvrtrokoch po oživení hospodárstva. Je to spôsobené tým, že podniky a domácnosti sú opatrné v období po ekonomickom prepade a len pomaly sa púšťajú do vyšších investičných a spotrebných rozhodnutí.

Na základe tejto jednoduchšej analýzy sa dá predpokladať určitý vzťah medzi finančnými, resp. menovými ukazovateľmi a reálnou ekonomikou. Ekonomický cyklus sa väčšinou vyjadruje

prostredníctvom tzv. gapových veličín (produkčná medzera, medzera v nezamestnanosti), resp. kvalitatívnych informácií, ako sú napr. nevyužitá výrobná kapacita, nedostatok pracovných síl, prekážky v získavaní úverov a ich (ne)dostupnosť. Takže úverový cyklus, rovnako ako ukazovatele z reálnej ekonomiky, môže čiastočne prispieť k hlbšej analýze stavu ekonomiky a naznačiť smerovanie a trendy. Bry a Boschan (1971)¹ navrhli algoritmus, ktorým skúmali jednotlivé fázy ekonomického cyklu na základe identifikácie bodov obratu. Takto dokázali určiť fázy expanzie s lokálnymi maximami a fázy recesie s lokálnymi minimami. Identifikácia bodov obratu a ich porovnanie s obdobiami recesie a vývoj úverov tesne po bodoch zlomu môže prispieť k analýze aktuálneho stavu ekonomiky. Treba poznamenať, že na Slovensku nie sú dostatočne dlhé časové rady. Slovensko bolo dlhšie obdobie tranzitívnu ekonomikou s postupným rozvojom finančného trhu a iba jedným obdobím technickej recesie (dva po sebe medzištvrtročné poklesy ekonomickej aktivity). Jediná recesia na Slovensku bola v roku 1999. Počas nedávnej finančnej a dlhovej krízy ekonomika Slovenska zaznamenala dvakrát jeden medzištvrtročný pokles. Vzhľadom na to, že jeden medzištvrtročný pokles sa nepovažuje za recesiou, do úvahy sa vzala recesia eurozóny ako aproximácia pre negatívny vý-

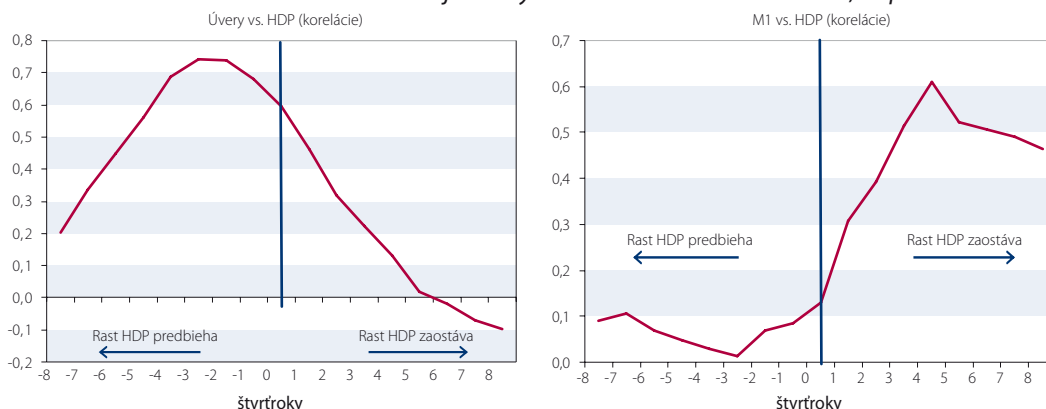
Graf 1 Medziročný rast HDP a úverov súkromnému sektoru, resp. M1 (v %)

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Graf 2 Korelácie medzi rastom ekonomickej aktivity a úvermi súkromnému sektoru, resp. M1

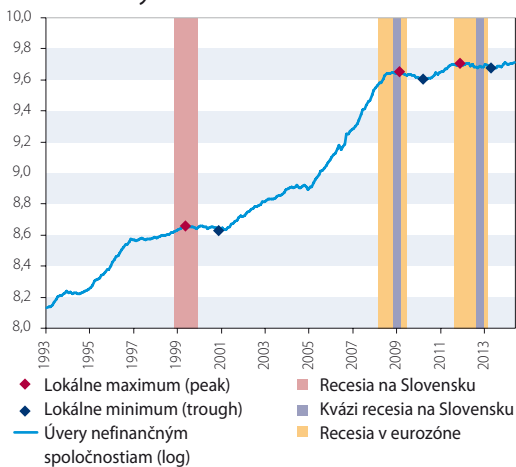

Zdroj: Výpočty NBS.

voj (šok v ekonomike). Ako proxy sa môže použiť, keďže Slovensko je otvorená ekonomika závislá od dopytu z eurozóny, máme spoločnú menu a takmer celý bankový sektor je vo vlastníctve bánk z eurozóny. Materské banky spravidla určujú úverovú politiku pre celú bankovú skupinu.

Ako možno pozorovať na grafe 3, lokálne maximá vo všetkých troch prípadoch negatívneho šoku v ekonomike spadajú presne do období recesie. Vyplýva to zo zaostávania úverového cyklu za ekonomickým. Ešte aj v období krízy dobiehajú úverové zmluvy a úverové linky dohodnuté v období rastu ekonomiky. Lokálne minimá sú dosiahnuté niekoľko štvrťrokov po oživení ekonomiky. Priemerná dĺžka obdobia medzi dvoma lokálnymi maximami je 75 mesiacov (rovnako ako medzi dvoma lokálnymi minimami). Priemerná dĺžka obdobia medzi lokálnym maximom a lokálnym minimom je 16 mesiacov (v opačnom prípade, t. j. medzi lokálnym minimom a lokálnym maximom, je 60 mesiacov). Tieto štatistiky však treba brať s rezervou, keďže časový rad úverov nefinančným spoločnostiam je pomerne krátky a boli identifikované len tri body obratu.

Graf 3 Vývoj úverov nefinančným spoločnostiam, recesie a body obratu

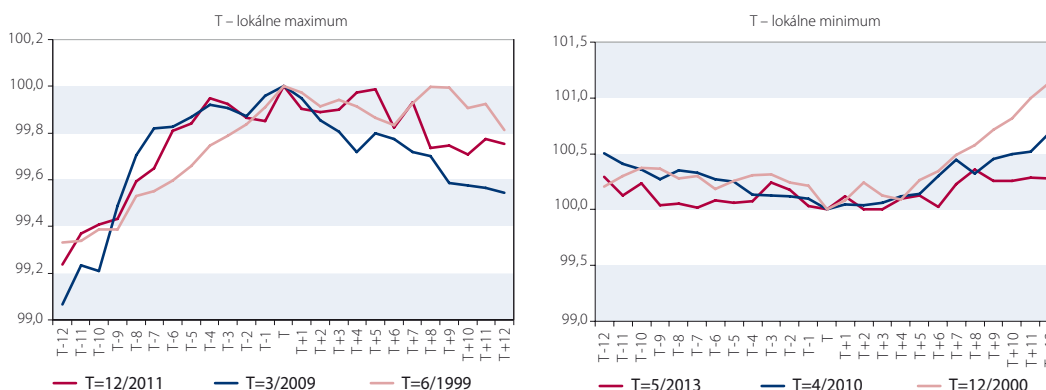

Zdroj: NBS, ŠÚ SR a výpočty NBS.

Poznámka: Kvázirecesia je proxy pre jeden štvrťrok trvajúci prepád ekonomickej aktivity.

Ak by sa hodnotil vývoj v aktuálnom období (od posledných lokálnych maxím a miním) a porovnanie s ostatnými epizódami, možno konštatovať, že v období od posledného lokálneho maxima nedošlo k výraznejšiemu odchýleniu od historických skúseností. Odraz od lokálneho minima však mierne zaostáva za štandardným vývojom. Môže to byť ovplyvnené opatrnosťou bánk a neistotou podnikov, ako aj prebiehajúcim hodnotením kvality bilancii bánk v eurozóne.

Graf 4 Vývoj úverov nefinančným spoločnostiam okolo lokálnych maxím a miním (báza T = 100)

Zdroj: Výpočty NBS.

Legálna definícia banky v právnych poriadkoch vybraných štátov¹

JUDr. Simona Heseková Bojmírová

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Legálna definícia pojmu banka v značnej miere odráža atribúty, ktoré musí banka ako inštitúcia v zmysle jednotlivých právnych poriadkov spĺňať, a zároveň predstavuje rozdeľujúci faktor medzi bankami a ostatnými subjektmi finančného trhu, ktorý sa odráža najmä v rozsahu a charaktere vykonávaných činností. Článok sa zaoberá problematikou legálnej definície pojmu banka a jej obchodného mena v právnom poriadku Slovenskej republiky, Ruskej federácie a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska s prihliadnutím na právo Európskej únie. Vzhľadom na odlišné historické, geopolitické, ako aj spoločenské aspekty a právny systém sa prístup právnych poriadkov vybraných štátov k danej problematike vyznačuje značnými špecifikami.

1 Príspevok vznikol v rámci implementácie projektu cudzojazyčný magisterský študijný program „Law of European Integration and Globalization“, ktorý realizuje Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave v rámci operačného programu s názvom Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

2 SIDAK, M. *Finansovo-právne reholjuvannja bankivských vidnosyn v Jevropejs'komu Sojuzi ta krajinach schidnoji Jevropy: porivnjalnyj analiz. Užhorod: Lira, 2010.*

3 *Directive of the European Parliament and of the Council on the access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms and amending Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial*

4 *Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012.*

5 *Bližšie pozri zoznam služieb a činností a finančných nástrojov v prílohe I smernice č. 2004/39.*

VYMEDZENIE POJMU ÚVEROVÁ INŠTITÚCIA V PRÁVE EURÓPSKEJ ÚNIE

V práve Európskej únie sa nestretávame s legálnou definíciou banky v podobe, v akej ju nachádzame v slovenskom právnom poriadku. Európske právo operuje s pojmami úverová inštitúcia, finančná inštitúcia a investičná spoločnosť, ktoré sa v zmysle poslednej novely zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon o bankách“) ešte vo väčšej miere odrážajú aj v slovenskom právnom poriadku.² Značné zmeny v oblasti bankovej sféry prináša so sebou nová právna úprava, ktorá nahradila smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/48/ES zo dňa 14. 6. 2006 o začatí a vykonávaní činností úverových inštitúcií a smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/49/ES zo dňa 14. 6. 2006 o kapitálovej primeranosti investičných podnikov a úverových inštitúcií (ďalej len ako „CRD“), v podobe smernice a nariadenia EÚ. Ide o smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2013/36/EU o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a o prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2002/87/ES zo 16. decembra 2002 o doplnkovom dohľade nad úverovými inštitúciami, poisťovňami a investičnými spoločnosťami vo finančnom konglomeráte³ (ďalej len „smernica CRD IV“), ktorá je základným právnym aktom Európskej únie v oblasti bankovej regulácie, a nariadenie EÚ č. 575/2013 Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EÚ) č. 648/2012⁴ (ďalej len „nariadenie CRR“). Tento tzv. balík CRD IV, ktorý vstúpil do platnosti 17. 7. 2013, obsahuje nové pravidlá založené na tretej Bazilejskej dohode, ktoré nadobudli účinnosť od 1. 1. 2014. Tak ako zo samotného názvu aj cieľa týchto právnych aktov vyplýva, meritom úpravy sú práve úverové inštitúcie a investičné spoločnosti. Smernica CRD IV neobsahuje ich poj-

mové vymedzenie, ale vo svojom textovom znení odkazuje na nariadenie CRR, v zmysle ktorého úverovou inštitúciou je spoločnosť, ktorej predmetom činnosti je prijímanie vkladov alebo iných návratných peňažných prostriedkov od verejnosti a poskytovanie úverov na vlastný účet. Legálne vymedzenie daného pojmu v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou tak zachováva nosnú konštrukciu dvoch základných ukazovateľov a determinantov pojmu úverová inštitúcia, a to prijímanie vkladov alebo iných návratných peňažných prostriedkov od verejnosti a poskytovanie úverov na vlastný účet.

V rámci vymedzenia investičnej spoločnosti odkazuje nariadenie CRR na znenie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi, o zmene a doplnení smerníc Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení smernice Rady 93/22/EHS (ďalej len „smernica č. 2004/39“), v súlade s ktorou je investičnou spoločnosťou každá právnická osoba, ktorej pravidelnou pracovnou činnosťou alebo podnikaním je poskytovanie jednej alebo viacerých investičných služieb pre tretie osoby a/alebo vykonávanie jednej alebo viacerých investičných aktivít na profesionálnom základe.⁵

Nariadenie CRR v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou vo svojom znení ponecháva aj definíciu finančnej inštitúcie, ktorou je spoločnosť, ktorá nie je inštitúciou (nie je úverovou inštitúciou alebo investičnou spoločnosťou) a ktorej hlavným predmetom činnosti je nadobúdať podiely alebo vykonávať jednu alebo viac činností uvedených v bodoch 2 až 12 a v bode 15 prílohy I k smernici 2013/36/EÚ. Medzi tieto činnosti patrí napr. poskytovanie úverov okrem iného vrátane spotrebiteľských úverov, úverových dohôd týkajúcich sa nehnuteľného majetku, faktoringu, s regresom a bez regresu, financovania obchodných transakcií (vrátane forfajtingu), vydávanie a správa iných platobných prostriedkov (napr. cestovných šekov a bankových zmeniek) a obchodovanie na vlast-

ný účet alebo na účet klientov. Ďalej sem patrí aj účasť na emisiách cenných papierov a poskytovanie s tým spojených služieb, poradenstvo podnikom v otázkach kapitálovej štruktúry, odvetvovej stratégie, poradenstvo a služby v otázkach zlúčenia a splynutia a kúpy podnikov, sprostredkovanie na peňažnom trhu, správa portfólia a poradenstvo, úschova a správa cenných papierov a vydávanie elektronických peňazí.⁶

Nosné črty vymedzenia úverovej inštitúcie sa odrážajú aj v pojmovom vymedzení banky v rámci jednotlivých právnych úprav, a to tak v rámci štátov EÚ, ako aj mimo nej. Dôvodom je vymedzenie úverovej inštitúcie ako spoločnosti, ktorej predmetom činnosti je prijímanie vkladov alebo iných návratných peňažných prostriedkov od verejnosti a poskytovanie úverov na vlastný účet. Práve prijímanie vkladov od verejnosti a poskytovanie úverov determinuje postavenie banky tak z ekonomického hľadiska, ako aj z hľadiska spoločenskej akceptácie tejto inštitúcie, čo sa nevyhnutne následne odráža aj v otázke potreby regulácie a dohľadu nad jej činnosťou. Pri vymedzení daných pojmov sa v rámci vybraných právnych úprav, ako aj práva EÚ stretávame s odlišným prístupom. Skutočnosť, že všeobecnú definíciu banky možno formulovať len veľmi ťažko, je spôsobená aj rôznorodosťou činnosti, ktoré banky vykonávajú, národnými špecifikami a aj dynamickými zmenami v tejto oblasti.⁷

LEGÁLNA DEFINÍCIA BANKY A OBCHODNÉ MENO BANKY V PRÁVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V slovenskom právnom poriadku sa v súlade s legislatívou EÚ s účinnosťou od 1. 8. 2014 zmenila definícia banky obsiahnutá v zákone o bankách. Podľa účinného znenia zákona o bankách sa za banku považuje právnická osoba so sídlom na území Slovenskej republiky založená ako akciová spoločnosť, ktorá je úverovou inštitúciou podľa osobitného predpisu⁸ a ktorá má bankové povolenie. Iná právna forma banky sa zakazuje. Znením novely sa legislatívno-technicky upravila definícia banky. Dôvodom navrhovanej zmeny bol presun definície banky z pôvodnej smernicovej úpravy (čl. 4 bod 1, 2006/48/ES) do nariadenia CRR, a to prostredníctvom čl. 4 ods. 1 bodu 1 nariadenia CRR. Uvedenou zmenou sa zároveň vykonala transpozícia čl. 3 ods. 1 bodu 1 smernice CRD IV.⁹

Predhádzajúca právna úprava definovala banku ako právnickú osobu so sídlom na území Slovenskej republiky založenú ako akciová spoločnosť, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery a ktorá má na výkon týchto činností udelené bankové povolenie. Do základnej definície banky tak boli inkorporované aj dve základné a historicky najstaršie činnosti – prijímanie vkladov a poskytovanie úverov – za podmienky, že má na výkon týchto činností udelené bankové povolenie. Podľa súčasnej právnej úpravy sa prijímanie vkladov a poskytovanie úverov zo základnej legálnej definície presunulo do nasledujúcich ustanovení paragrafu vymedzujúceho pojem banka, ktorý po-

skytuje výpočet činností, ktoré banka, ak ich má uvedené v bankovom povolení, môže vykonávať.¹⁰ Determinujúcim znakom legálnej definície banky je podmienka udelenia bankového povolenia, ktoré je zároveň charakteristické pre všetky právne úpravy vybraných štátov. Bankové povolenie, ktoré podmieňuje výkon bankových činností, spolu s definíciou dvoch základných činností – prijímania vkladov a poskytovania úverov – tak určujú základnú podstatu banky, čím zároveň korešpondujú s definíciou úverovej inštitúcie. Bankové povolenie nielen poskytuje inštitúcii status banky a tým aj oprávnenie na výkon bankových činností, ale zároveň aj znemožňuje vykonávať banke iné podnikateľské činnosti ako bankové činnosti.¹¹ V Slovenskej republike sa uplatňuje jednodupňové konanie – vydáva sa jedno bankové povolenie na založenie banky a na vykonávanie bankových činností.¹² V slovenskom právnom poriadku sa tak legálna definícia pojmu banka, ktorú poskytuje zákon o bankách, stáva nosným pilierom, ktorý následne determinuje obligatórne atribúty, ktoré musí banka spĺňať, a prostredníctvom bankového povolenia v podstatnej miere určuje rozsah bankou vykonávaných činností. V zmysle zákona o bankách je banka právnická osoba, ktorej zákon priamo stanovuje miesto sídla, ktorým je územie Slovenskej republiky. Zároveň zákon o bankách určuje právnu formu banky, ktorou môže byť len akciová spoločnosť, pričom explicitne zakazuje inú formu banky. Aj vzhľadom na právnu formu banky sa na banku a pobočku zahraničnej banky vzťahujú ustanovenia zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“), pokiaľ zákon o bankách nestanovuje inak. Zároveň však zákon o bankách určuje, že banka môže vydať akcie len ako zaknihované cenné papiere na meno; zmena ich podoby alebo formy sa zakazuje.¹³

Význam banky akcentujú aj ustanovenia zákona o bankách, ktoré upravujú možnosť používania pojmu banka v obchodnom mene. Problematikou obchodného mena sa zaoberá Obchodný zákonník, ktorý pomocou právnej ochrany, ktorú poskytuje obchodnému menu, posilňuje jeho význam. Podľa M. Patakyovej „obchodné meno je dôležitou súčasťou podnikania a tvorí základný predpoklad možnosti podieľať sa na obchodovaní ako plnoprávny subjekt podnikateľskej komunity. Práva k obchodnému menu systematicky zaraďujeme medzi práva priemyselného vlastníctva. V obchodnoprávnej teórii sa pre tvorbu obchodného mena vytvorilo niekoľko princípov, ktoré obchodné meno charakterizujú a pred inými označeniami mu určujú isté výnimočné postavenie. Ide o nasledujúce zásady: zásadu nezaameniteľnosti, zásadu pravdivosti, zásadu úplnosti a zásadu jednotnosti.“¹⁴

Všetky tieto zásady sa ešte vo väčšej miere prejavujú v špeciálnej úprave, ktorú poskytuje zákon o bankách obchodnému menu banky a možnosti používania pojmu banka v ňom. Slová „banka“ alebo „sporiteľňa“, ich cudzojazyčné preklady alebo slová, v ktorých základe sa tieto slová alebo ich

- 6 Bližšie pozri prílohu I smernice č. 2013/36/EU Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a o prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/87/ES zo 16. decembra 2002 o doplnkovom dohľade nad úverovými inštitúciami, poisťovňami a investičnými spoločnosťami vo finančnom konglomeráte.
- 7 BALKO, L.: Bankové právo. Bratislava: Elita, s. r. o., 2000, s. 22.
- 8 Čl. 4 ods. 1 bod 1 nariadenia CRR.
- 9 Bližšie pozri dôvodovú správu k novele zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=4907>
- 10 Bližšie pozri zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- 11 S výnimkou činností, ktoré môže banka a pobočka zahraničnej banky vykonávať pre iného, len ak súvisia s jej prevádzkou. Na také činnosti je potrebný súhlas Národnej banky Slovenska. Takéto činnosti sa však nezapisujú do obchodného registra.
- 12 HORŇIAKOVÁ, Ľ. – ČUNDERLÍK, Ľ.: Finančný trh. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2009, s. 19.
- 13 Na porovnanie, aj v rámci právnej úpravy Českej republiky sa legálne poňatie pojmu banka vo viacerých ohľadoch výrazne približuje slovenskej právnej úprave, a to najmä pred prijatím poslednej novely zákona o bankách. Český zákon č. 21/1992 Sb. o bankách definuje banku ako akciovú spoločnosť so sídlom na území Českej republiky, ktorá prijíma vklady, poskytuje úvery a ktorá má na výkon týchto činností udelenú bankovú licenciu. Zároveň zákon explicitne zakotvuje, že ustanovenia Obchodného zákonníka o akciovej spoločnosti sa na banku nepoužívajú, ak zákon o bankách stanoví inak. V podstate ide o rovnaké vyjadrenie vzťahu *lex specialis* k *lex generalis*, aké platí aj pre slovenskú právnu úpravu a vymedzuje vzťah zákona o bankách a Obchodného zákonníka.
- 14 PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník – komentár, 3. vydanie. Praha: CH Beck, 2010.

- 15 § 4 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- 16 Napr. zákonom č. 80/1997 Z. z. o Exportno-importnej banke Slovenskej republiky bola zriadená Exportno-importná banka Slovenskej republiky, ktorá však nie je bankou podľa zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Je právnickou osobou so sídlom v Bratislave; zapisuje sa do obchodného registra a môže používať skratku EXIMBANKA SR, pričom jej hlavnými úlohami v súlade so štátnou zahraničnou, zahraničnoobchodnou, finančnou, hospodárskou a menovou politikou a v súlade s právom Európskej únie a so záväzkami vyplývajúcimi z členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách, ktorými je viazaná, je podporovať zahraničnoobchodné operácie vývozcov a dovozcov so zámerom zvýšiť konkurencieschopnosť tuzemských tovarov a služieb a podporiť vzájomnú hospodársku výmenu Slovenskej republiky so zahraničím.
- 17 Федеральный закон от 2.12.1990 N 395-1 (ред. от 15.11.2010, с изм. 7.2.2011), „О банках и банковской деятельности“.
- 18 ШЕСТАКОВ, А.В.: Банковская система РФ. Москва: МГИУ, 2007, s. 52.
- 19 ШЕСТАКОВ, А.В.: Банковская система РФ. Москва: МГИУ, 2007, s. 53.
- 20 Федеральный закон от 2.12.1990 N 395-1 (ред. от 15.11.2010, с изм. 7.2.2011), „О банках и банковской деятельности“, Статья 1. Основные понятия настоящего Федерального закона.
- 21 ШЕСТАКОВ, А.В.: Банковская система РФ. Москва: МГИУ, 2007, s. 53.
- 22 Бли́же рози́ Федеральный закон от 2.12.1990 N 395-1 (ред. от 15.11.2010, с изм. 7.2.2011), „О банках и банковской деятельности“, Статья 7. Фирменное наименование кредитной организации.

cudzozajzyčné preklady vyskytujú, môže používať v obchodnom mene iba právnická osoba, ktorá má udelené bankové povolenie. Ak by mohlo dôjsť k zámene, môže Národná banka Slovenska požadovať spresnenie názvu banky alebo pobočky zahraničnej banky, alebo inej právnickej osoby; banka, pobočka zahraničnej banky alebo iná právnická osoba sú povinné tejto žiadosti vyhovieť.¹⁵ Toto obmedzenie sa však nevzťahuje na právnickej osoby, ktorých obchodné meno alebo názov je zavedený alebo uznávaný zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná.¹⁶ Ďalšou výnimkou, ktorú pripúšťa zákon, je používanie slov „banka“ alebo „sporiteľňa“, ak z obchodného mena je zrejmé, že osoba, v ktorej mene sa slovo „banka“ alebo „sporiteľňa“ používa, sa nezaobrá príjmaním vkladov alebo poskytovaním úverov.

V porovnaní so slovenskou právnou úpravou sa práva úprava Ruskej federácie a Spojeného kráľovstva líši vo viacerých ohľadoch. Azda najmarkantnejším rozdielom je prístup k samotnému vymedzeniu pojmu banky z hľadiska jej legálnej definície, ktorý napr. v Spojenom kráľovstve absentuje. Ďalším z výrazných rozdielov je legálne zakotvená požiadavka na právnú formu banky.

LEGÁLNA DEFINÍCIA BANKY A OBCHODNÉ MENO BANKY V PRÁVE RUSKEJ FEDERÁCIE

Z hľadiska ruskej právnej úpravy sa stretávame s obdobným prístupom zákonodarcu k vymedzeniu pojmu banky v podobe legálnej definície zakotvenej v zákone Ruskej federácie č. 395-1 o bankách a bankových činnostiach v znení neskorších prepisov.¹⁷ V zmysle tohto zákona je banka úverová inštitúcia, ktorá má výlučné právo vykonávať bankové operácie, medzi ktoré patrí prijímať vklady fyzických a právnických osôb; nakladať s týmito prostriedkami vo svojom mene a na vlastné náklady za podmienky ich návratnosti, zúčtovania, doby splatnosti a otvárať a viesť bankové účty fyzických a právnických osôb. Zároveň zákon o bankách a bankovej činnosti poskytuje aj definíciu úverovej inštitúcie. Úverová inštitúcia je právnická osoba, ktorá so zámerom dosiahnutia zisku ako základného cieľa svojej činnosti má na základe špeciálnej licencie centrálnej banky Ruskej federácie právo vykonávať bankové činnosti vymedzené týmto federálnym zákonom. Úverová inštitúcia môže mať právnú formu hospodárskeho subjektu, ktorý však nie je obmedzený na jeden druh obchodnej spoločnosti ako v slovenskom právnom poriadku. Neobmedzenie právnej formy na určitý druh určený právnym predpisom je spoločnou charakteristickou črtou aj pre právnú úpravu Spojeného kráľovstva. Z hľadiska komparácie so slovenským právnym poriadkom a právom Európskej únie sa ako styčné javy aj vymedzenie banky ako úverovej inštitúcie, ktoré v sebe zároveň nesie charakteristickú črtu výlučného oprávnenia na prijímanie vkladov od verejnosti, ich návratnosť, ako aj podmienku udelenia bankového povolenia na výkon takýchto činností. Viacerí ruskí autori, ako napr. A. V. Šestakov, reg-

lementujú legálnu definíciu banky do viacerých ukazovateľov.¹⁸ Medzi tieto ukazovatele patrí: (a) banka predstavuje obchodnú spoločnosť, ktorej základným cieľom je dosiahnutie zisku, (b) môže mať právnú formu hospodárskeho subjektu, ktorá však nie je obmedzená na jeden druh obchodnej spoločnosti, (c) je úverovou inštitúciou, to znamená inštitúciou založenou na vykonávanie bankových činností, (d) vykonáva svoju činnosť na základe licencie udelennej centrálnou bankou Ruskej federácie, (e) má špeciálne kompetencie, dosahuje zisk pomocou výkonu stanovených činností, (f) predstavuje legislatívne zakotvenú súčasť bankového systému.

Definovanie banky ako právnickej osoby určuje jej právnú úpravu aj podľa ustanovení občianskeho práva Ruskej federácie. Definícia úverovej inštitúcie je pomerne široká, keďže zahŕňa tak banku, ako aj nebankovú úverovú inštitúciu.¹⁹ Nebanková úverová inštitúcia predstavuje úverovú inštitúciu, ktorá má výlučné právo vykonávať bankové operácie vymedzené v článku 5 bode 3, 4 a 5 ruského zákona o bankách a bankovej činnosti, medzi ktoré patrí vedenie bankových účtov fyzických a právnických osôb a vykonávanie platobných operácií, prijímanie hotovosti, zmeniek, platobných a zúčtovacích dokladov a vykonávanie platobných služieb pre fyzické a právnické osoby.²⁰ Centrálna banka Ruskej federácie zároveň ustanovuje povolené kombinácie výkonu ostatných bankových činností. V porovnaní s bankou tak zákon o bankách a bankovej činnosti stanovuje limitujúce ustanovenia týkajúce sa činnosti nebankovej úverovej inštitúcie. Vzhľadom na výlučné právo banky prijímať vklady fyzických a právnických osôb sa v rámci legálnej definície banky spolu s ostatnými činnosťami, ktoré môže banka podľa právneho poriadku Ruskej federácie vykonávať, dostávame k záveru, ktorý sa stotožňuje s teoretickým vymedzením banky ako právnickej osoby, ktorá môže prijímať vklady a poskytovať úvery a ktorá má na výkon týchto činností udelené povolenie. Aj v danom kontexte preto A. V. Šestakov vníma banku ako „najdokonalejšiu inštitúciu zo všetkých úverových inštitúcií.“²¹

Obdobnú právnú úpravu ako v slovenskom právnom poriadku nachádzame aj vo vymedzení možnosti používať pojem banky v obchodnom mene banky. Zákon o bankách a bankovej činnosti obsahuje ustanovenia upravujúce náležitosti, aké musí obchodné meno banky spĺňať.²² Označenie úverovej inštitúcie musí obsahovať plné znenie obchodného mena, pričom zákon jej ponecháva možnosť používať aj skrátené obchodné meno v ruskom jazyku. Môže však používať aj plné či skrátené označenie obchodného mena v iných jazykoch. Obchodné meno tak môže obsahovať aj cudzozajzyčné pomenovanie, ale v ruskej transkripcii, okrem skratky vyjadrujúcej právnú formu spoločnosti, hospodárskeho subjektu. Obchodné meno musí poukazovať na charakter činnosti daného subjektu, a teda v zmysle zákona o bankách a bankovej činnosti musí obsahovať pojem banky (банк) alebo nebanková úverová in-

štitúcia (небанковская кредитная организация). Tak ako je pri úprave obchodného mena banky Obchodný zákonník v postavení *lex generalis*, pri zákone o bankách a bankovej činnosti v Ruskej federácii zohráva úlohu občiansky zákonník Ruskej federácie, ktorý podrobne upravuje všeobecné požiadavky kladené legislatívou na obchodné meno. Aj v ruskej právnej úprave zohráva zásada nezameniteľnosti významnú úlohu, pričom subjektom povereným za dodržiavanie tejto zásady podľa zákona o bankách a bankovej činnosti je centrálna banka Ruskej federácie. Ak zistí, že už existuje subjekt s totožným alebo obdobným obchodným menom ako úverová inštitúcia, ktorá žiada o registráciu, takúto registráciu odmieta. Zároveň zákon o bankách a bankovej činnosti stanovuje, že obsiahnutie pojmov ako štátny, centrálny, federálny a pojmu Ruská federácia v obchodnom mene podlieha právnej úprave osobitných právnych predpisov.²³ Čo sa týka označenia banky v obchodnom mene subjektu, zákon o bankách a bankovej činnosti Ruskej federácie explicitne zakazuje subjektu, ktorý nemá udelené povolenie na výkon bankových činností, používať vo svojom označení pojem banky alebo úverová inštitúcia, alebo iným spôsobom vyvolávať dojem, že daný subjekt má oprávnenie na výkon bankových činností. Zákomom stanovenú výnimku z tohto ustanovenia predstavuje Banka pre rozvoj a zahraničné ekonomické záležitosti (Внешэкономбанк).²⁴

LEGÁLNA DEFINÍCIA BANKY A OBCHODNÉ MENO BANKY V PRÁVE SPOJENÉHO KRÁĽOVSTVA

Vzhľadom na skutočnosť, že v Spojenom kráľovstve je činnosť bánk založená na princípe autorizácie subjektu na výkon tzv. regulovaných činností²⁵, ako aj vzhľadom na povahu samotného právneho systému sa v právnej úprave Spojeného kráľovstva stretávame s najvýraznejšími odlišnosťami pri vymedzení pojmu banky. Zásadné zmeny, ktoré prebehli v právnom poriadku Spojeného kráľovstva v rámci štruktúry dohľadu nad finančným trhom, ovplyvnili aj vymedzenie pojmu banky z hľadiska procesu jej autorizácie. V porovnaní s ostatnými vybranými právnymi úpravami sa právna úprava vymedzenia pojmu banky javí ako najproblematickejšia. Odlišný prístup k skúmanej problematike je daný do určitej miery aj odlišným charakterom právneho poriadku a legislatívy Spojeného kráľovstva. Najmarkantnejším problémom zostáva absencia generálneho legálneho vymedzenia pojmu banky, ktorý je charakteristický pre slovenskú aj ruskú právnu úpravu. V rámci diskusie o vymedzení pojmu banky sa medzi anglickými autormi do popredia dostávali dve argumentačné línie, a to vymedzenie pojmu banky z hľadiska tzv. zvykového práva (*common law*) a zákonné vymedzenie pojmu banky.²⁶ Ako negatívny aspekt v rámci línie zákonného vymedzenia pojmu banky autori zdôrazňujú iba parciálnu úpravu tohto pojmu v jednotlivých právnych predpisoch, ktorých definícia je však prispôbovaná iba účelu týchto právnych predpisov. Defini-

cia banky z hľadiska *common law* je založená na vymedzení banky ako inštitúcie, ktorá vykonáva bankové činnosti.²⁷ Keďže legislatívne nie je upravené ani vymedzenie tzv. bankových činností, zástancovia tejto línie preferujú ich vymedzenie v rámci rozhodovacej činnosti súdov. S prvými náznakmi definície banky sa stretávame v zákone o bankách 1979, v zákone o bankách 1987²⁸ a následne v zákone o finančných službách a trhoch. Základom pre definíciu banky v rámci právnych aktov sú ustanovenia zákona o finančných službách a trhoch (the Financial Service and Market Act 2000, ďalej len „FSMA“), pričom najbližšie sa dostávajú k definícii banky ustanovenia zákona o bankách 2009, podľa ktorých je banka inštitúciou, ktorá má oprávnenie na výkon tzv. autorizovanej činnosti prijímania vkladov podľa štvrtej časti FSMA. Za banku sa však nepovažujú subjekty priamo určené v zákone.²⁹ Línia vymedzenia banky pomocou *common law* tak ustúpila tendenciám na zákonné vymedzenie pojmu banky. V prípade, ak legislatíva neurčuje vymedzenie pojmu banky pre konkrétnu oblasť, znova sa do popredia dostáva otázka, či aplikovať definíciu banky použitú v iných právnych predpisoch, pričom však akcentuje problém adekvátnosti jej aplikácie na daný právny predpis. Druhým spôsobom je možnosť prikloniť sa k alternatíve vymedzenia banky prostredníctvom *common law*. Tento rozkol je možné riešiť prostredníctvom kombinácie oboch prístupov a to tak, že *common law* definícia, ktorá vymedzuje banku ako inštitúciu, ktorá vykonáva bankové činnosti, je doplnená legálnou definíciou, ktorá v medziach zákona o bankách 1979, zákona o bankách 1987 a FSMA definuje samotnú bankovú činnosť.³⁰

Z hľadiska aplikačnej praxe zohrávajú významnú úlohu pri vymedzení pojmu banky orgány regulačného rámca, ktoré zrušením Úradu pre finančné služby (Financial Services Authority, ďalej len „FSA“) prešli podstatnými zmenami.³¹ FSA zohrával podstatnú rolu pri vymedzení pojmu banky najmä s ohľadom na už spomínané základné špecifikum, ktoré determinuje britský bankový systém, a to poňatie banky ako tzv. autorizovanej inštitúcie, ktoré zaviedol zákon o bankách z roku 1987 (the Banking Act 1987), zrušený FSMA. Podľa stanoviska zaniknutého FSA tak neexistuje žiadna legálna definícia pojmu banky.³² Bližšie sa legálnej definícii približuje aj zákon o obchodných spoločnostiach (the Companies Act 2006), podľa ktorého je banková spoločnosť spoločnosťou, ktorá vykonáva svoje aktivity na základe povolenia od FSA v súlade s časťou 4 zákona o finančných službách a trhoch FSMA a teda stotožňuje sa s definíciou banky podľa zákona o bankách 2009. Vzhľadom na požiadavky verejnosti zamerané na ľahšiu orientáciu medzi inštitúciami, FSA zverejňoval zoznam autorizovaných inštitúcií, ktoré zodpovedajú definícii banky podľa najvýznamnejšej publikácie FSA, ktorou je tzv. Handbook.³³ V rámci tejto aktivity nadväzoval na činnosť, ktorú pôvodne vykonávala anglická národná banka.³⁴ Zoznam takto uvedených bánk však slúžil výhradne na

- 23 Bližšie pozri <http://base.consultant.ru/>
- 24 Банк развития и внешнеэкономической деятельности.
- 25 Napr. bankových činností v zmysle právneho poriadku Slovenskej republiky
- 26 Bližšie pozri ABA SECTION OF UNTRUST LAW: Bank Mergers and Acquisitions Handbook. Chicago: American Bar Association, 2006.
- ELLINGER, E. P.: Ellinger's Modern Banking Law. London: Oxford University Press, 2006.
- 27 Alebo „banking business“.
- 28 The Banking Act 1979, The Banking Act 1987, bližšie pozri <http://www.legislation.gov.uk/>
- 29 But „bank“ does not include (a) a building society (within the meaning of section 119 of the Building Societies Act 1986), (b) a credit union within the meaning of section 31 of the Credit Unions Act 1979, or (c) any other class of institution excluded by an order made by the Treasury.
- 30 ELLINGER, E. P.: Ellinger's Modern Banking Law. London: Oxford University Press, 2006.
- 31 Dané zmeny boli prijaté zákonom o finančných službách (the Financial Service Act 2012), ktorý zásadne mení štruktúru dohľadu nad finančným trhom. FSA v súlade s novým zákonom, ktorý nadobudol účinnosť v apríli 2013 zanikol, pričom do popredia vystupujú tri subjekty s novými právomocami, a to Financial Policy Committee, Prudential Regulation Authority a Financial Conduct Authority.
- 32 FINANCIAL SERVICE AUTHORITY: List of banks. 2013.
- 33 Na účely tohto článku budeme v texte používať pojem „banka“.
- 34 JUROŠKOVÁ, L. Bankovní regulace a dohled. Praha: Auditorium edice Studie, 2012, s. 109.

- 35 Napr. *building society, friendly society* alebo *credit union*.
- 36 Bližšie pozri <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/21/part/8>.
- 37 Bližšie pozri <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/21/part/2>.
- 38 Bližšie pozri <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/21/part/2>.
- 39 *The Banking Act 1987*.
- 40 Bližšie pozri http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/22/pdfs/ukpga_19870022_en.pdf.
- 41 *The Companies Act 1985*.
- 42 Bližšie pozri http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/22/pdfs/ukpga_19870022_en.pdf.
- 43 SABALOT, D. A.: *The bank is dead. Long live the credit institution ... language games*. JIBFL, 2002, s. 332, 333.
- 44 ELLINGER, E. P.: *Ellinger's Modern Banking Law*. London: Oxford University Press, 2006, s. 90.
- 45 *Zákon o finančných službách v časti VII sa podrobne venuje trestným činom v súvislosti s finančnými službami*.

Použitá literatúra

1. ABA SECTION OF ANTITRUST LAW: *Bank Mergers and Acquisitions Handbook*. Chicago: American Bar Association, 2006.
2. BALKO, L.: *Bankové právo*. Bratislava: Elita, s. r. o., 2000.
3. ELLINGER, E. P.: *Ellinger's Modern Banking Law*. London: Oxford University Press, 2006.
4. FINANCIAL SERVICE AUTHORITY: *List of banks 2013*.
5. HORNIAKOVÁ, L.: *ČUNDERLÍK, L.: Finančný trh*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2009.
6. JUROŠKOVÁ, L.: *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium edice Studie, 2012.
7. PATAKYOVÁ, M. a kol.: *Obchodný zákonník – komentár*, 3. vydanie. Praha: CH Beck, 2010.
8. SABALOT, D. A.: *The bank is dead. Long live the credit institution ... language games*. JIBFL, 2002.
9. ШЕСТАКОВ, А. В.: *Банковская система РФ*. Москва: МГИУ, 2007.
10. SIDAK, M.: *Finansovo-právne reholjuvannja bankivskych vidnosyn v Jevropejs'komu Sojuzi ta krajinach schidnoji Jevropy: porivjalnyj analiz*. - Užhorod : Lira, 2010.

orientačné účely a FSA neniesol žiadnu zodpovednosť za úplnosť alebo aktuálnosť zoznamu ani za žiadne škody, ktoré by v tejto súvislosti mohli vzniknúť. Podľa definície obsiahnutej v Handbooku je banka podnikateľský subjekt, ktorý má udelené povolenie na výkon regulovaných činností zahŕňajúcich prijímanie vkladov a ktorý je zároveň úverovou inštitúciou, pričom povolenie na výkon regulovaných činností zahŕňa požiadavky v súlade s podmienkami GENPRU (the General Prudential source book) a BIPRU (the Prudential source book for Banks, Building Societies and Investment Firms) v súvislosti s bankami a zároveň nie je jedným zo subjektov vymedzeným v Handbooku.³⁵ Vzhľadom na prebiehajúce inštitucionálne a štrukturálne zmeny sa úprava obsiahnutá v Handbooku premietla do publikácií novovzniknutých subjektov dohľadu.

Podobne ako v oboch predchádzajúcich právnych poriadkoch banka môže vykonávať regulované činnosti len na základe a v rozsahu udeleného povolenia. V tomto povolení mohol FSA rozšíriť alebo zúžiť rámec povolených činností, podmieniť ich udelenie alebo vykonávanie splnením určitých podmienok. Rozsah regulovaných činností, ktoré mala banka záujem vykonávať, ovplyvňoval aj obsah podkladov, ktoré musela predložiť FSA v procese udeľovania povolenia. Patril sem strategický plán činnosti banky a s tým spojené riziká, výška základného imania banky sa skúmala a stanovovala podľa činnosti, ktoré banka chcela vykonávať atď. Zánikom FSA a vznikom troch nových orgánov došlo k prerozdeleniu kompetencií FSA, čo sa prejavilo aj v procese autorizácie bánk. Tieto zmeny boli podmienené prijatím zákona o finančných službách, ktorý zároveň priniesol zmeny aj do vyššie spomínaných predpisov, FSMA a zákona o bankách 2009. Zákon o finančných službách sa zmenám zákona o bankách venuje vo štvrtej časti³⁶ a zmenám FSMA v druhej časti.³⁷ Kým zmenami v zákone o bankách 2009 nedošlo k výraznejším zmenám z hľadiska vymedzenia pojmu banka, prijatím zákona o finančných službách sa podstatne mení štvrtá časť FSMA. Týmto zmenami však nedošlo k principiálnej zmene k prístupu vymedzenia pojmu banka, ale skôr k zmene kompetencií jednotlivých orgánov spôsobených zánikom FSA.³⁸

Vzhľadom na odlišný prístup k vymedzeniu pojmu banka v britskom právnom systéme sa do popredia dostáva aj otázka právneho zakotvenia pojmu banka v obchodnom mene a s tým spätá otázka právnej ochrany klientov inštitúcií, ktoré podľa vyššie vymedzených znakov spadajú pod kategóriu bánk. Pred zrušením zákona o bankách 1987³⁹ sa otázke ochrany obchodného mena, v ktorom sa nachádza pojem banka, venovala tretia časť daného zákona,⁴⁰ ktorá explicitne stanovovala, že žiadna z osôb vykonávajúcich svoju činnosť na území Spojeného kráľovstva nie je oprávnená vo svojom názve používať označenie (v anglickom alebo inom jazyku), ktoré indikuje alebo by mohlo indikovať, že ide o banku, alebo že vykonáva bankové činnosti, pokiaľ by nešlo

o autorizovanú inštitúciu, na ktorú sa vzťahuje daný zákon a ktorá je založená ako spoločnosť podľa práva Spojeného kráľovstva a ktorej výška splateného základného kapitálu je najmenej 5 mil. GBP a výška nedeliteľného fondu je v súlade so zákonom o obchodných spoločnostiach z roku 1985⁴¹, alebo ide o združenie založené podľa práva Spojeného kráľovstva s pevnými kapitálovými účtami, ktorých hodnota je najmenej 5 mil. GBP. Toto obmedzenie sa vzťahovalo nielen na používanie označenia, ktoré by indikovalo, že ide o banku, ale aj na opis činností, ktoré by mohli viesť klientov k mylnej domnienke, že ide o banku.⁴² Zrušením tohto zákona došlo k vytvoreniu legislatívneho vákuu, ktoré neobsahuje explicitný zákaz používania daných pojmov, pretože ani FSMA neobsahoval ekvivalenčné ustanovenie.⁴³ Z určitej časti bol tento deficit odstránený úpravou priestupkov vo FSMA. Jeho ustanovenia určovali, že osoba, ktorá sa nepovažuje za autorizovanú osobu, sa dopustí trestného činu, ak sa vydáva za autorizovanú osobu alebo osobu, na ktorú sa vzťahuje výnimka z povoľovacieho procesu, alebo ak sa takýmto spôsobom správa.⁴⁴ Ak však preukáže, že urobila všetky primerané opatrenia a vykonávala všetku náležitú starostlivosť, aby zabránila takejto zámene, môže byť zbavená viny.⁴⁵

ZÁVER

Z hľadiska slovenského právneho poriadku sa legálna definícia banky javí ako nosný prvok, ktorý určuje status banky nielen z právneho hľadiska, ale aj z hľadiska jej postavenia v spoločnosti, ktoré by malo vyvolávať u jej klientov určitú právnu istotu. Zároveň je táto definícia smerodajná pre výkon bankových činností, ktorými sa banka odlišuje od ostatných subjektov finančného trhu, čo sa v značnej miere prejavuje pri nebankových spoločnostiach. V právnych poriadkoch Slovenskej republiky, Ruskej federácie a Spojeného kráľovstva sa stretávame so zrejmyými rozdielmi, ktoré spočívajú vo vymedzení pojmu banka, určení jej právnej formy, vymedzení jej činnosti a s tým súvisiaceho zakotvenia hraničného kritéria medzi bankami a inými subjektmi finančného trhu. Odlišný prístup je nesporne spôsobený aj odlišným historickým vývinom a s tým spätým právnym systémom. Zatiaľ čo v slovenskej a ruskej právnej úprave sa stretávame s jasnou legálnou definíciou daného pojmu, britský právny systém je založený na odlišnom prístupe. Pri vzájomnej komparácii vybraných právnych poriadkov však nachádzame spoločné charakteristické črty vymedzenia daného pojmu, medzi ktoré nesporne patrí charakteristika dvoch základných činností banky, prijímania vkladov a poskytovania úverov, pričom dôraz sa kladie najmä na zdroj takto nadobudnutých peňažných prostriedkov, ktorým je verejnosť. Ďalším významným meradlom pri vymedzení danej problematiky je podstata bankového povolenia, ktoré s určitými modifikáciami charakterizuje všetky spomínané právne úpravy a následne determinuje výkon samotných bankových činností.

Zoznam zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov patriacich do kompetencie Národnej banky Slovenska platných k 10. 2. 2015

JUDr. Renáta Bašková
Národná banka Slovenska

ZÁKONY

- Zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 371/2014 Z. z. o riešení krízových situácií na finančnom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- Zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov v znení neskorších predpisov

VYHLÁŠKY

OBLASŤ EMISIE BANKOVIEK A MINCÍ

- Vyhláška č. 456/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých možno zhotoviť a používať reprodukcie bankoviek, pamätných bankoviek, mincí, pamätných mincí, obchodných mincí a cenných papierov vydaných Národnou bankou Slovenska, ako aj predmety, ktoré ich úpravou napodobňujú, vrátane ich záznamov v elektronickej forme v znení vyhlášky č. 607/2008 Z. z.
- Vyhláška č. 464/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých podnikatelia môžu spracúvať bankovky a mince pre iné osoby, postup bánk a podnikateľov pri spracúvaní bankoviek a mincí v znení vyhlášky č. 607/2008 Z. z.
- Vyhláška č. 465/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o postupe pri prijímaní zákonných peňazí a pri nakladaní s nimi a podrobnosti o poskytovaní náhrad za ne celé bankovky alebo za inak poškodené bankovky a mince v znení vyhlášky č. 607/2008 Z. z.

- Vyhláška č. 607/2008 Z. z. o niektorých podrobnostiach o hotovostnom peňažnom obehú a o zmene niektorých vyhlášok v znení vyhlášky č. 11/2011 Z. z.

OBLASŤ BANKOVNÍCTVA

- Vyhláška č. 600/2001 Z. z. o registri hypoték a podrobnostiach o postavení a činnosti hypotekárneho správcu a jeho zástupcu v znení vyhlášky č. 661/2004 Z. z.
- Vyhláška č. 221/2008 Z. z., ktorú sa ustanovujú niektoré pravidlá pre duálne zobrazovanie niektorých cien, platieb a iných hodnôt pre oblasť finančného trhu a služieb finančných inštitúcií v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia.

OBLASŤ KAPITÁLOVÉHO TRHU VRÁTANE CENNÝCH PAPIEROV

- Vyhláška č. 92/2002 Z. z., ktorú sa ustanovujú podrobnosti a spôsob preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vznik a činnosť centrálného depozitára cenných papierov
- Vyhláška č. 494/2002 Z. z., ktorú sa ustanovujú podrobnosti a spôsob preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vznik a činnosť burzy cenných papierov
- Vyhláška č. 495/2002 Z. z., ktorú sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu podľa § 6 ods. 5 zákona č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov
- Vyhláška č. 681/2004 Z. z., ktorú sa ustanovujú kritériá posudzovania trhovej praxe
- Vyhláška č. 240/2008 Z. z., ktorú sa určuje počet desatinných miest pri zaokrúhľovaní pri premene menovitej hodnoty niektorých druhov cenných papierov zo slovenskej meny na eurá

OBLASŤ POISŤOVNÍCTVA

- Vyhláška č. 413/2001 Z. z., ktorú sa vykonáva zákon o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení vyhlášky č. 569/2004 Z. z.

OBLASŤ DÔCHODKOVÉHO SPORENIA

- Vyhláška č. 217/2005 Z. z. o vlastných zdrojoch doplnkovej dôchodkovej spoločnosti a o metódach a postupoch stanovenia hodnoty majetku v doplnkových dôchodkových fondoch v znení neskorších predpisov
- Vyhláška č. 91/2008 Z. z. o poskytovaní informácií o transakciách s majetkom v dôchodkovom fonde a o stave majetku v dôchodkovom fonde dôchodkovou správcovskou spoločnosťou a jej depozitárom a o zmene vyhlášky Národnej banky Slovenska č. 567/2006 Z. z., ktorú sa ustanovuje obsah správ o hospodárení s majetkom v dôchodkovom fonde, správ o hospodárení s vlastným majetkom dôchodkovej správcovskej spoločnosti, spôsob a rozsah ich zverejňovania a obsah dennej informácie o každej transakcii s majetkom v dôchodkovom fonde v znení neskorších predpisov

- Vyhláška č. 101/2008 Z. z. o vlastných zdrojoch dôchodkovej správcovskej spoločnosti v znení vyhlášky č. 523/2008 Z. z.
- Vyhláška č. 74/2009 Z. z. o predkladaní oznámení o prekročení a zosúladení limitov v majetku dôchodkového fondu a doplnkového dôchodkového fondu
- Vyhláška č. 75/2009 Z. z. o poskytovaní informácie o čistej hodnote majetku v doplnkových dôchodkových fondoch
- Vyhláška č. 270/2009 Z. z. o poskytovaní informácií o stave majetku v doplnkových dôchodkových fondoch
- Vyhláška č. 545/2009 Z. z. o ročných správach a polročných správach predkladaných dôchodkovou správcovskou spoločnosťou
- Vyhláška č. 546/2009 Z. z. o ročných správach a polročných správach predkladaných doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou

OPATRENIA

OBLASŤ BANKOVNÍCTVA

- Opatrenie NBS č. 14/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o registráciu zastúpenia zahraničnej banky alebo obdobnej zahraničnej finančnej inštitúcie, ktorá vykonáva bankové činnosti (oznámenie č. 591/2001 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 15/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na zriadenie pobočky v zahraničí (oznámenie č. 592/2001 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 17/2001 o náležitostiach oznámenia potrebného na zistenie ďalších osôb, ktoré na základe vzťahu k oznamovateľovi majú k banke alebo k pobočke zahraničnej banky osobitný vzťah (oznámenie č. 594/2001 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 14/2004, ktorým sa ustanovuje osnova rozšírenej správy audítora pre audit bánk a pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 674/2004 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 15/2004 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a o majetkovej angažovanosti finančného konglomerátu (oznámenie č. 675/2004 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 13/2006 (oznámenie č. 660/2006 Z. z.), opatrenia NBS č. 5/2007 (oznámenie č. 352/2007 Z. z.) a opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 12/2005 o analýze rizík súvisiacich s bezpečnosťou prevádzkových priestorov a bánk a pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 632/2005 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 18/2008 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk a o zmene opatrenia Národnej banky Slovenska č. 11/2007 o predkladaní výkazov, hlásení a iných správ bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na účely vykonávania dohľadu a na štatistické účely (oznámenie č. 423/2008 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 5/2009 (oznámenie č. 519/2009 Z. z.), opat-

- renia NBS č. 14/2010 (oznámenie č. 368/2010 Z. z.) a opatrenia NBS č. 11/2014 (oznámenie č. 154/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 6/2010, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o predchádzajúci súhlas Národnej banky Slovenska podľa § 28 ods. 1 zákona o bankách (oznámenie č. 219/2010 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 11/2010, ktorým sa ustanovujú metódy oceňovania pozícií zaznamenaných v bankovej knihe a podrobnosti o oceňovaní pozícií zaznamenaných v bankovej knihe vrátane frekvencie tohto oceňovania (oznámenie č. 278/2010 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 4/2012 (oznámenie č. 45/2012 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 13/2010 o ďalších druhoch rizík, o podrobnostiach o systéme riadenia rizík banky a pobočky zahraničnej banky a ktorým sa ustanovuje, čo sa rozumie náhlou a neočakávanou zmenou úrokových mier na trhu (oznámenie č. 367/2010 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 16/2011 o náležitostiach žiadosti a spôsobe preukazovania splnenia podmienok na udelenie bankového povolenia pre banku a pobočku zahraničnej banky (oznámenie č. 454/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 21/2011 o informáciách poskytovaných v súvislosti s odplatami klienta banky alebo pobočky zahraničnej banky (oznámenie č. 480/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 5/2014 o registri bankových úverov a záruk (oznámenie č. 83/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 12/2014 o predkladaní výkazov, hlásení a iných správ bankami a pobočkami zahraničných bánk na účely vykonávania dohľadu (oznámenie č. 222/2014 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 25/2014 (oznámenie č. 407/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 16/2014 o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk (oznámenie č. 237/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 17/2014 o predkladaní výkazov bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi alebo pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na štatistické účely (oznámenie č. 246/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 23/2014, ktorým sa ustanovujú národné voľby pre inštitúcie podľa osobitného predpisu (oznámenie č. 405/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 12/2008, ktorým sa ustanovuje spôsob preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na poskytovanie investičných služieb (oznámenie č. 198/2008 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 64/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú rovnocenné požiadavky pre emitentov so sídlom v nečlenských štátoch, ktorých cenné papiere sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu
 - Opatrenie NBS č. 1/2010 o spôsobe preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vykonávanie činnosti samostatného finančného agenta a na udelenie povolenia na vykonávanie činnosti finančného poradcu (oznámenie č. 39/2010 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 7/2010, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu Národnej banky Slovenska podľa § 70 ods. 1 zákona o cenných papieroch (oznámenie č. 220/2010 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 9/2010 o odbornej skúške a odbornej skúške s certifikátom na účely zákona o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve (oznámenie č. 259/2010 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 5/2013 (oznámenie č. 239/2013 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 5/2011 o podrobnostiach o obsahu informácií pre podielnikov pri zlúčení podielových fondov (oznámenie č. 264/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 6/2011 o náležitostiach žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu Národnej banky Slovenska podľa zákona o kolektívnom investovaní (oznámenie č. 265/2011 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 1/2014 (oznámenie č. 5/2014 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 7/2011 o vlastných zdrojoch správcovskej spoločnosti (oznámenie č. 266/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 8/2011 o náležitostiach zmlúv, ktoré sa uzatvárajú pri hlavnom fonde a zbernom fonde a o obsahu vnútorných pravidiel činnosti správcovskej spoločnosti spravujúcej hlavný fond a zberný fond (oznámenie č. 267/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 9/2011 o podmienkach na vymedzenie likvidných finančných aktív a o podrobnostiach k prevoditeľným cenným papierom a nástrojom peňažného trhu obsahujúcim derivát a k podielovým fondom kopírujúcim zloženie indexu (oznámenie č. 284/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 10/2011 o kritériách, limitoch a obmedzeniach, ktoré musí spĺňať fond krátkodobého peňažného trhu a fond peňažného trhu (oznámenie č. 302/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 11/2011 o rizikách a systéme riadenia rizík, meraní rizík a výpočte celkového rizika a rizika protistrany (oznámenie č. 317/2011 Z. z.)
 - Opatrenie NBS č. 13/2011 o spôsobe určenia hodnoty majetku v štandardnom podielovom fonde a vo verejnom špeciálnom podielovom fonde a spôsobe výpočtu hodnoty podielu emisie podielových listov v podielových fondoch, v ktorých sa vydávajú podielové listy viacerých emisií (oznámenie č. 428/2011 Z. z.)

OBLASŤ KAPITÁLOVÉHO TRHU VRÁTANE CENNÝCH PAPIEROV

- Opatrenie NBS č. 8/2007 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a metódach výpočtu dostatočnej výšky vlastných zdrojov na úrovni finančného konglomerátu podľa zákona o cenných papieroch (oznámenie č. 386/2007 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 16/2007 o predkladaní výkazov burzou cenných papierov a centrálnym depozitárom cenných papierov na účely dohľadu nad finančným trhom (oznámenie č. 651/2007 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.)

- Opatrenie NBS č. 3/2012 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami a depozitármi podielových fondov na účely dohľadu nad finančným trhom (oznámenie č. 25/2012 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 5/2012 o podrobnostiach o obsahu štatútu podielového fondu a štatútu strešného podielového fondu (oznámenie č. 101/2012 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 6/2012 o spôsobe preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na činnosť správcovskej spoločnosti (oznámenie č. 182/2012 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 1/2013, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu Národnej banky Slovenska podľa § 102 ods. 1 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) (oznámenie č. 76/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 2/2014 o náležitostiach žiadosti o schválenie prospektu cenného papiera (oznámenie č. 39/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 4/2014 o predkladaní výkazu o vykonávaní finančného sprostredkovania a výkazu o vykonávaní finančného poradenstva (oznámenie č. 82/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 10/2014 o obsahu, členení a spôsobe predkladania správ vedúceho zamestnanca vo finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve (oznámenie č. 153/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 13/2014 o predkladaní výkazov, hlásení a iných správ obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na účely vykonávania dohľadu (oznámenie č. 223/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 14/2014 o predkladaní výkazov bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na účely zabezpečenia zberu údajov podľa osobitného predpisu (oznámenie č. 224/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 18/2014 o predkladaní výkazu správcovskou spoločnosťou za podielový fond alebo podfond na štatistické účely (oznámenie č. 247/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 19/2014 o predkladaní výkazu faktoringovou spoločnosťou, spoločnosťou splátkového financovania alebo lízingovou spoločnosťou na štatistické účely (oznámenie č. 248/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 20/2014 o uverejňovaní informácií obchodníkmi s cennými papiermi a pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi (oznámenie č. 289/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 3/2012 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami a depozitármi podielových fondov na účely dohľadu nad finančným trhom (oznámenie č. 25/2012 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 6/2008 o predkladaní výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ zaistovňami a pobočkami zahraničných zaistovní (oznámenie č. 143/2008 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.) a opatrenia NBS č. 11/2013 (oznámenie č. 454/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 7/2008, ktorým sa ustanovujú limity umiestnenia prostriedkov technických rezerv v poisťovníctve (oznámenie č. 170/2008 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 10/2008, ktorým sa ustanovuje spôsob určenia hodnoty cenných papierov a nehnuteľností, v ktorých sú umiestnené prostriedky technických rezerv v poisťovníctve (oznámenie č. 184/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 11/2008 o náležitostiach správy zodpovedného aktuára o činnosti poisťovne alebo zaistovne a o náležitostiach správy zodpovedného aktuára o činnosti pobočky zahraničnej poisťovne alebo pobočky zahraničnej zaistovne (oznámenie č. 197/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 13/2008 o odbornej skúške aktuára (oznámenie č. 218/2008 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 14/2008, ktorým sa ustanovuje spôsob preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti a na udelenie povolenia na vykonávanie zaistovacej činnosti (oznámenie č. 250/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 20/2008 o predkladaní poisťovno-matematických údajov a štatistických údajov poisťovne a pobočky zahraničnej poisťovne (oznámenie č. 455/2008 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 25/2008 o solventnosti a minimálnej výške garančného fondu poisťovne, pobočky zahraničnej poisťovne, zaistovne a pobočky zahraničnej zaistovne (oznámenie č. 566/2008 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 12/2009 (oznámenie č. 591/2009 Z. z.) a opatrenia NBS č. 2/2013 (oznámenie č. 113/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 1/2009 o správe o výsledkoch činnosti útvaru vnútorného auditu a o pláne činnosti útvaru vnútorného auditu poisťovne, pobočky zahraničnej poisťovne, zaistovne a pobočky zahraničnej zaistovne (oznámenie č. 86/2009)
- Opatrenie NBS č. 3/2010 o predkladaní hlásení poisťovňou z iného členského štátu na štatistické účely (oznámenie č. 59/2010 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 4/2010, ktorým sa ustanovuje vzor formulára o podmienkach uzavretia poisťovnej zmluvy (oznámenie č. 87/2010 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 5/2010, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o systéme vnútornej kontroly a o činnosti útvaru vnútorného auditu poisťovne, zaistovne, pobočky zahraničnej poisťovne a pobočky zahraničnej zaistovne (oznámenie č. 88/2010 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 8/2010, ktorým sa ustanovujú náležitosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu

OBLASŤ POISŤOVNÍCTVA

- Opatrenie NBS č. 15/2007 o predkladaní výkazov, hlásení, správ a iných informácií Slovenskou kanceláriou poisťovateľov (oznámenie č. 650/2007 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 24/2008 (oznámenie č. 513/2008 Z. z.) a opatrenia NBS č. 9/2014 (oznámenie č. 124/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 4/2008 o predkladaní výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ poisťovňami

su Národnej banky Slovenska podľa § 45 ods. 1 zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (oznámenie č. 221/2010 Z. z.)

- Opatrenie NBS č. 17/2010, ktorým sa ustanovujú náležitosti oznámenia o osobách s osobitným vzťahom k poisťovni, zaistovni, pobočke zahraničnej poisťovne a pobočke zahraničnej zaistovne (oznámenie č. 389/2010 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 18/2010 o priemernej výške vkladov na finančné sprostredkovanie v životnom poistení (oznámenie č. 390/2010 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 2/2011 o predkladaní výkazov poisťovňami a zaistovňami, ktoré sú predmetom dohľadu nad skupinou (oznámenie č. 98/2011 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 3/2013 o maximálnej výške technickej úrokovej miery (oznámenie č. 199/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 4/2013 o registri finančných agentov, finančných poradcov, finančných sprostredkovateľov z iného členského štátu v sektore poistenia alebo zaistenia a viazaných investičných agentov (oznámenie č. 238/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 10/2013 o predkladaní výkazov poisťovňou, zaistovňou, pobočkou zahraničnej poisťovne, pobočkou zahraničnej zaistovne, poisťovňou z iného členského štátu, zaistovňou z iného členského štátu, dôchodkovou správcovskou spoločnosťou a doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou na štatistické účely (oznámenie č. 453/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 8/2014 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a o metódach výpočtu dostatočnej výšky vlastných zdrojov na úrovni finančného konglomerátu podľa zákona o poisťovníctve (oznámenie č. 113/2014 Z. z.)

OBLASŤ DŮCHODKOVÉHO SPORENIA

- Opatrenie NBS č. 154/2012 Z. z. o poplatkoch pre emitenta cenného papiera a o spôsobe ich úhrady dôchodkovou správcovskou spoločnosťou
- Opatrenie NBS č. 162/2012 Z. z. o spôsobe preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vznik a činnosť dôchodkovej správcovskej spoločnosti
- Opatrenie NBS č. 163/2012 Z. z., ktorým sa ustanovuje, čo sa rozumie nepravdivou alebo zavádzajúcou informáciou, službou alebo plnením, ktoré nesúvisia so starobným dôchodkovým sporením
- Opatrenie NBS č. 180/2012 Z. z. o metódach a postupoch určenia hodnoty majetku v dôchodkovom fonde a doplnkovom dôchodkovom fonde v znení opatrenia NBS č. 38/2013 Z. z.
- Opatrenie NBS č. 5/2013 Z. z. o systéme riadenia rizík, meraní rizík a výpočte celkového rizika a rizika protistrany v dôchodkových fondoch
- Opatrenie NBS č. 6/2013 Z. z. o náležitostiach žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu Národnej banky Slovenska v starobnom dôchodkovom sporení
- Opatrenie NBS č. 10/2013 o predkladaní výkazov poisťovňou, zaistovňou, pobočkou zahraničnej poisťovne, pobočkou zahraničnej

zaistovne, poisťovňou z iného členského štátu, zaistovňou z iného členského štátu, dôchodkovou správcovskou spoločnosťou a doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou na štatistické účely (oznámenie č. 453/2013 Z. z.)

- Opatrenie NBS č. 6/2014 o spôsobe preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vznik a činnosť doplnkovej dôchodkovej spoločnosti (oznámenie č. 111/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 7/2014 o náležitostiach žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu Národnej banky Slovenska podľa zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov (oznámenie č. 112/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 15/2014, ktorým sa ustanovujú náležitosti štatútu doplnkového dôchodkového fondu, jeho rozsah, obsah a štruktúra informácií, ktoré má štatút obsahovať (oznámenie č. 236/2014 Z. z.)

OBLASŤ PLATOBNEHO STYKU

- Opatrenie NBS č. 8/2009, ktorým sa ustanovuje štruktúra bankového spojenia, štruktúra medzinárodného bankového čísla účtu a podrobnosti o vydávaní prevodníka identifikačných kódov (oznámenie č. 521/2009 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 14/2011, ktorým sa ustanovujú niektoré podrobnosti povoľovania na výkon činnosti a podnikania platobných inštitúcií a inštitúcií elektronických peňazí (oznámenie č. 443/2011 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 6/2013 o identifikátore príjemcu inkasa a registri identifikátorov príjemcov inkás (oznámenie č. 240/2013 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 22/2014 o predkladaní výkazov platobnou inštitúciou, pobočkou zahraničnej platobnej inštitúcie, inštitúciou elektronických peňazí alebo pobočkou zahraničnej inštitúcie elektronických peňazí na štatistické účely (oznámenie č. 350/2014 Z. z.)
- Opatrenie NBS č. 24/2014 o predkladaní výkazov platobnými inštitúciami a inštitúciami elektronických peňazí (oznámenie č. 406/2014 Z. z.)

DEVÍZOVÁ OBLASŤ

- Opatrenie NBS č. 233/1993 Z. z. o rozšírení úhrady vo voľne vymeniteľnej mene pri reexportných operáciách
- Opatrenie NBS č. 467/2010 Z. z. o predkladaní hlásení podľa Devízového zákona v znení opatrenia NBS č. 332/2012 Z. z. a opatrenia NBS č. 452/2013 Z. z.
- Opatrenie NBS č. 139/2013 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o náležitostiach žiadosti o devízovú licenciu a podrobnosti o požiadavkách na obchodovanie s devízovými hodnotami

POPLATKY A PRÍSPEVKY DOHĽADANÝCH SUBJEKTOV FINANČNÉHO TRHU

- Opatrenie NBS č. 8/2012 o poplatkoch za úkony Národnej banky Slovenska (oznámenie č. 376/2012 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 8/2013 (oznámenie č. 315/2013 Z. z.)

EU Enlargement: Euroisation in the Western Balkans (Part III)

Lucia Országhová^{1,2}

A strong presence of foreign currency has been identified as an important structural feature all around the Western Balkans region³. It is largely seen as a legacy of political and economic turbulences of 1990s, leading to unilateral euroisation in Kosovo (under UN 1244/99)⁴ and Montenegro and high levels of unofficial euroisation in the other economies. This article investigates the presence of the foreign currency in the economy and discusses its benefits and costs, also in light of the recent economic crisis.

1 Národná banka Slovenska.

2 The article should not be reported as representing the views of Národná banka Slovenska (NBS) or any other institutions the author has been associated with. The views expressed and mistakes made remain of the author.

3 This term refers to Albania (AL), Bosnia and Herzegovina (BA), Kosovo (KS), Montenegro (ME), FYR Macedonia (MK) and Serbia (RS).

4 This designation does not constitute a position on the status of this territory and is in line with UNSCR 1244/99 and the opinion issued by the International Court of Justice on Kosovo's declaration of independence.

5 The term euroisation could be interchangeably used with the term dollarization. The term dollarization is more often used in the literature regardless of the currency used to replace the national currency. Euroisation is mostly used in the European context, where the local currency is substituted by the euro. As the euro has a predominant role in the countries analysed, we will exclusively use the term euroisation throughout this article.

STOCK-TAKING OF EUROISATION LEVELS IN THE WESTERN BALKANS

The term *euroisation*⁵ refers to a situation when economic agents of one country use the currency of another country. The literature makes a clear distinction between *de jure* euroisation (also referred to as fully, unilateral or official euroisation) and *de facto* euroisation (also referred to as partial, financial or unofficial euroisation).

The official euroisation refers to a situation when a country introduces euro as its official (sole) legal tender. This process does not necessarily require the replacement of the local currency, but this trend is more common over the world than the coexistence with the local currency. In this regard, an important distinction has to be made between two options, namely whether the foreign currency (Fx) has been introduced with the consent of the foreign country or whether it has been introduced unilaterally.

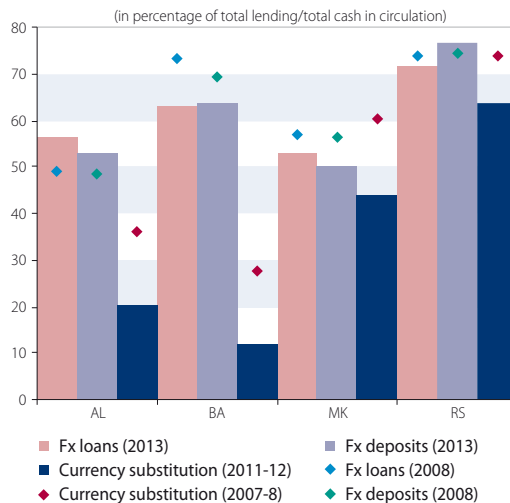
The unofficial euroisation occurs when the foreign currency is not a legal tender, but it displaces

the domestic currency as a store of value, unit of account and means of exchange. In this process, economic agents voluntarily opt to hold a large share of their financial wealth in foreign currency cash (*currency substitution*), deposits (*asset substitution*) or loans (*liabilities substitution*). Asset and liability euroisation could be seen as a part of a broader category, the so-called *financial euroisation*. Furthermore, when the local prices or wages are set in (or indexed to) a foreign currency, one refers to it as *real euroisation*.

The specificity of the Western Balkans is that both *de jure* and *de facto* euroisation are present in the region. Kosovo and Montenegro abandoned their independent monetary policy via unilateral euroisation of their economies. Other countries are unofficially euroised, however to a different extent.

Both asset and liability euroisation remains high in the region (Chart 1). Serbia reports the highest values for both Fx-lending and Fx-deposits

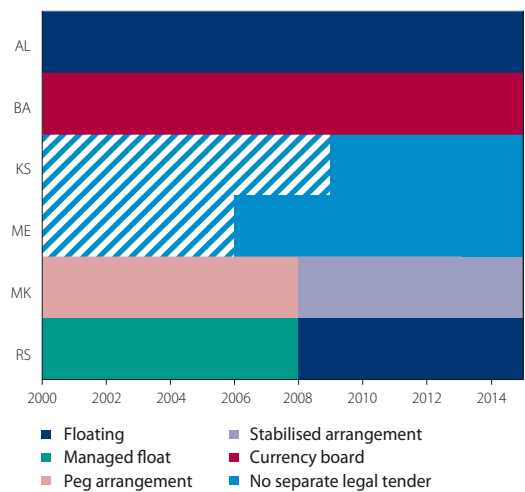
Chart 1 Financial and real euroisation (in percent of total lending/total deposits/total cash in circulation)

Sources: National central banks, OeNB Euro survey and author's compilation.

Note: For AL, share of Fx-deposits in total assets is shown. Country abbreviations as in footnote 3.

Chart 2 Exchange rate regimes

Sources: AREAER (IMF) and author's compilation.

Notes: Country abbreviations as in footnote 3. A different pattern is used to indicate unilateral euroisation of KS and ME in the period when they were not independent jurisdictions.

throughout the whole period (72% and 77%, respectively in 2013), whereas the levels for Albania and FYR Macedonia are 15-20pp below on average. With the exception of Albania, data suggest somewhat lower financial euroisation in 2013 compared to the pre-crisis levels.

Nevertheless, the Fx-loan and Fx-deposit ratios do not capture the whole scale of euroisation as transactions often take place outside of the banking channels. The amount of foreign cash circulating in an economy is rather difficult to measure. We use survey data on currency substitution index to cover this aspect (Chart 1). The index is in particular high for Serbia and FYR Macedonia, indicating a high level of real euroisation. The levels have been substantially reduced since the crisis, possibly on the back of lower remittances from abroad.

ROOT CAUSES OF EUROISATION IN THE REGION

Euroisation in the Western Balkans is rooted in a long history of macroeconomic instability, political uncertainty and related mistrust in the quality of institutions. The policy challenges of the transition process were aggravated by a series of wars in the 1990s and early 2000s.⁶ As such, the newly created democracies, following the dissolution of the former Yugoslavia, were facing a double challenge of re-building their economies in the post-war and economic transition context.

A history of hyperinflation is widely acknowledged as one of the driving forces for euroisation, undermining trust and discouraging savings in the national currency. Overall, the literature suggests that the persistence of high euroisation is linked to long-term memories of economic crisis and a belief of high risk of their recurrences.⁷ Between 1990 and 1994, the Yugoslav dinar denomination was changed four times and the region experienced one of the longest and the second largest hyperinflation rate in the world.⁸ In 1994, the currency was finally pegged to the Deutsche Mark (DM) within the newly created Federal Republic of Yugoslavia,⁹ however it was officially devaluated again in 2000, following the Kosovo conflict. As a consequence, both Montenegro and Kosovo opted for their monetary independence from Serbia, based on unilateral euroisation model.

In the transition process, the countries suffered from different crisis. For example, Albania, although not involved in any armed conflict in the region; it experienced a country-specific crisis based on pyramid schemes. Largely financed by abundant remittances, more than two thirds of Albanians had invested in these schemes, developed in the informal credit market. The system collapsed in 1997, leading to mass riots, collapse of the currency and an inflation spiral.

At the same time, an abundant supply of foreign capital inflows has provided easy access to FX-lending at low interest rates in an environ-

ment of perceived exchange rate stability. As a consequence, the liability side of banks' balance sheets have become heavily Fx-denominated (or Fx-indexed). The perception of relative exchange rate stability has been further reinforced by the prevalent choice of fixed exchange rate regimes, present also today (Chart 2).

Furthermore, the solid binding to the euro has been reinforced on the back of economic and financial links with the euro area¹⁰ as well as the overall EU integration process, with expectations regarding the introduction of the European currency in the near future. The long history of migrants working in the euro area countries also plays an active role, as reflected in the relatively large euro savings of households. As a consequence, Fx-denominated deposits dominate the asset side of banks' balance sheets.

Although the euroisation in the Western Balkans reflects in a large extend rational economic behaviour of private economic agents, it is associated with important drawbacks. The policy makers face several challenges. First, the economic agents bypass the monopoly of the national authorities over the currency and payment systems by choosing other than the national currency. Second, it weakens the monetary transmission channel, with the central bank having less room to influence macroeconomic aggregates. Third, although euroisation has been conducive to financial deepening of the region, its by-products – currency mismatches have gained considerable attention during the recent crisis. Furthermore, the financial system is vulnerable to capital flows and depreciation risk and the ability of the central bank to act as a lender of last resort is restricted (non-existent in the case of unilateral euroised countries). Having the EU integration of the region in mind, it is worth to mention that the greater use of local currency would not weaken the long-term goal of euro adoption. On the contrary, greater monetary policy control would facilitate the stability of macroeconomic conditions, which is a precondition for euro adoption.

IS UNOFFICIAL EUROISATION IN THE WESTERN BALKANS IRREVERSIBLE?

The economic crisis could be seen as an opportunity to reverse the euroisation pattern as the crisis has made both policy makers and the general public alike aware of its negative consequences. Moreover, the euro area sovereign debt crisis seems to have improved the perception of some domestic currencies relatively to the euro (see OeNB Euro Survey). Furthermore, policy-makers support for de-euroisation seems to have strengthened as well.¹¹

A lot of progress has been made all around the region in the recent years, many of them in line with recommendations made by the ESRB on lending in foreign currency.¹² First, the authorities have strengthened measures to protect consumers (e.g. in both Serbia and Albania clients now

6 *The war in Bosnia and Herzegovina and Croatia (1992-95), Kosovo war (1998-99) and the civil conflict in FYR Macedonia (2001).*

7 See e.g. Beckmann and Scheiber (2012).

8 See e.g. Fabris et al (2004).

9 *The country consisted of the territories of Serbia, Montenegro and Kosovo.*

10 For details, see Országhova (2014a).

11 In this respect, refer e.g. to the Memorandum on the Strategy for dinarisation of the financial system, signed by the Serbian government and the central bank in 2012.

12 European Systemic Risk Board. For details, see OJ C 342 (22.11.2011).

E

A

H

B

- 13 European Bank for Reconstruction and Development.
- 14 Originally, it was the Deutsche Mark (DM) that was introduced as the sole legal tender in the territory of both Kosovo and Montenegro (the so-called "d-markisation"), later replaced with the euro in 2002.
- 15 United Nations Interim Administration in Kosovo. For details, see Regulation No. 1999/4 on the Currency Permitted to Be Used in Kosovo (UNMIK/REG/1999/4) and related Administrative Direction No. 2001/24 of 21 December 2001, which replaced Administrative Direction No. 1999/2 of 4 October 1999.
- 16 For details, see Fabris et al (2004)
- 17 Namely Andorra, Monaco, San Marino and Vatican City. All four countries are allowed to issue certain amounts of their own euro coins.
- 18 Such as Saint-Pierre-and-Miquelon, which is formally part of France, but not of the EU.
- 19 These agreements are concluded on the basis of Article 219(3) of the Treaty on the functioning of the European Union (TFEU). For more details, see ECB Monthly Bulletin (April 2006).
- 20 The Western Balkans is considered as one of the most sensitive regions worldwide with respect to euro counterfeiting and is one of the target regions of the EU Pericles programme.

receive specific information on exchange rate risk associated with Fx-credit) and to monitor the borrowers' creditworthiness by banks, including an assessment about their ability to withstand adverse exchange rate movements. Furthermore, all Western Balkan countries have been actively using reserve requirements and reserve bases, differentiating between domestic and Fx-loans, in order to tackle the high euroisation of their economies. Third, with the process of the implementation of Basel II standards in the region, the national supervisors require financial institutions to incorporate the Fx-lending risks into their internal risk management systems and to cover adequate capital under Pillar II of the Basel II framework.

Furthermore, the authorities, with support of the EBRD,¹³ have taken some measures to develop local currency capital markets, in particular hedging markets and secondary markets in T-bills. They are committed to maintain a vibrant market for local currency financial instruments and to progressively expand the maturity of these instruments. The main purpose of this initiative is to reduce the interest differential between the low price of Fx-loans and the higher price of the local currency loans.

It shall be noted, however, that euroisation is deep-rooted in the Western Balkan economies. Despite the recent regulatory and policy environment, which is more conducive to the use of local currencies, the level of euroisation could be expected to decline only very gradually over time, subject to overall macroeconomic stability of the countries concerned.

UNILATERAL EUROISATION IN MONTENEGRO AND KOSOVO (UNDER UN 1244/99)

Both Kosovo and Montenegro have introduced the euro¹⁴ as the sole legal tender in their territo-

ries. The decision of the national authorities was a response to decades of hyperinflation, economic decline and de facto euroisation, which the two territories experienced in 1990s. In the process of the gradual dissolution of the unified state with Serbia, the process of asserting monetary sovereignty could be also seen as an important act of political independence.

In both cases, the first decision was made in 1999. In Kosovo, the UNMIK¹⁵ defined the DM as the designated currency, which was replaced by the euro in 2002. Similarly, Montenegro introduced a parallel currency system in 1999, in which the DM was allowed to circulate alongside the then legal tender. As of 2001, the DM became the only legal tender in Montenegro, replaced by the euro in June 2002.¹⁶

It shall be noted that Montenegro and Kosovo are not the only countries outside the EU that use the euro as their sole legal tender. This is also true for some European microstates¹⁷ as well as some dependent overseas territories.¹⁸ However, their use of the euro is based on an international monetary agreement.¹⁹ Not such an agreement was signed with either of the Western Balkan economies. As a consequence, the EU has little power to monitor and to impose EU legislation over European currency-related issues in these two jurisdictions, such as with respect to the fight and prevention against euro fraud and counterfeiting or prevention of money laundering. Moreover, the two countries are not obliged to be compliant with specific EU rules on banknotes and coins.²⁰

The euro was initially introduced in the territories of Kosovo and Montenegro that did not have a status of a sovereign state. At that time, the process was seen as a means for economic stabilisation under limited political autonomy and the position of the EU on their euroisation was deemed

Box 1

Official EU position on unilateral euroisation

POLICY POSITION ON UNILATERAL EUROISATION

Any unilateral adoption of the single currency by means of "euroisation" outside the Treaty framework would run counter to the economic reasoning underlying Economic and Monetary Union, which foresees the eventual adoption of the euro as the end-point of a structured convergence process within a multilateral framework. Unilateral "euroisation" cannot therefore be a way of circumventing the stages foreseen by the Treaty for the adoption of the euro. (ECOFIN Council report, 8 November 2000)¹

SPECIFIC DECLARATION ON MONTENEGRO

Montenegro's present use of the euro [...] is fully distinct from euro area membership. The Council recalls that unilateral "euroisation" is not compatible with the Treaty [...]. An EU Member State cannot adopt the euro and join the euro area without fulfilling all the criteria defined in the Treaty. [...] Taking into account the above, the implications of the Treaty framework for Montenegro's Monetary regime will be detailed in due course, at the latest by the time of possible future negotiations for accession to the EU.

(Council decision, 13831/1/07 REV 1, 15 October 2007)

¹ The position was also reiterated in the Policy Position of the ECB Governing Council (18 December 2003)

as neutral rather than of direct policy relevance for the EU.²¹ After declaring their independence from Serbia, both countries were recognised as eligible for the EU membership in line with other Western Balkan countries.²² As a consequence, the official EU position on unilateral euroisation by the EU enlargement countries became applicable to them. The EU sees the monetary regime of unilateral euroisation by countries eligible for the EU membership as incompatible with the EU Treaty and it has actively discouraged it as it represents bypassing the convergence process, foreseen by the EU Treaty (Box 1).

No provision of the EU Treaty states explicitly that a country joining the EU must have its own currency, different from the euro, however the Treaty is based on this assumption. There is therefore no Treaty-based procedure for full participation in the Economic and Monetary Union (EMU) in case where a country already uses the euro as a legal tender. Every applicant is supposed to fulfil Maastricht convergence criteria, however two out of them might be difficult to measure in the case of a unilateral euroised economy. Namely, the exchange rate criterion for assessing the nominal convergence of the economy with the euro area cannot be directly applied. Moreover, it is also virtually impossible to extract information from the long-term interest rates.

Montenegro opened negotiations with the EU in June 2012 and the screening report on the

economic and monetary policy (Chapter 17) was submitted by the European Commission to the Council in March 2014. In the related negotiation process, Montenegro stated its preference for the continued use of the euro as a legal tender as well as its expectation not to join the euro area on the day of its accession to the EU. In line with the ECOFIN declaration on Montenegro (Box 1), it was agreed that the concrete modalities to be used for assessing the convergence of Montenegro's economy will be determined during the accession negotiations. As such, this issue has become very topical and a balanced solution, in terms of both its consistency with the EU Treaty and its political feasibility, needs to be found.

Although the decision on the monetary regime in Montenegro is subject to further negotiations, one could expect that it would lie somewhere between two extreme options, namely the obligation of Montenegro to introduce its own currency (upon its EU membership at the latest) and the formal acceptance by the EU of Montenegro's euroisation, with some modalities on when (and whether at all) the country officially joins the euro area. Whereas the former entails substantial operational and changeover costs to the Montenegrin economy, the latter is inconsistent with past EU policy statements. Moreover, its major drawback is that it sets a precedent for Kosovo and possibly for other authorities in case they encounter problems in the convergence process.

21 See e.g. Jean-Claude Trichet's speech of 29 November 2004 where he reiterates the neutral position of the Eurosystem regarding the internationalisation of the euro.

22 On the current status of the countries in the EU enlargement process, see Orszaghova (2014b).

Box 2

It is not all about the euro: CHF-indexed housing loans

Although the euro has a predominant role in the Western Balkans, some loans were also denominated or (more often) indexed to the Swiss franc (CHF). Among the Western Balkan economies, the phenomenon was widespread in particular in Serbia and Bosnia and Herzegovina, but some other Central, Eastern and South-Eastern European (CESEE) countries were also affected, with the most prominent case being Hungary.

Cheap CHF-denominated debt spread across CESEE during the real-estate bubble in the 2000s. Profiting from interest rates far below of those in their local currencies, the borrowers failed to understand the embedded Fx-risk. Furthermore, as the local currencies were gaining value before the crisis, the CHF-indexed loans appeared extremely cheap. Contrary to the Western Europe, where a substantial share of CHF-lending was extended to non-resident enterprises, the bulk of CHF-credit in the CESEE was offered as mortgages to domestic households.¹

The current problem of CHF-loans servicing could be seen as the legacy of the bad bank-

ing practice of Fx-lending to unhedged borrowers before the financial crisis. In Bosnia and Herzegovina, it is primarily linked to a single bank group – Hypo Alpe Adria Group (HAA).² At end-2013, household loans with CHF-clause amounted to 5.5% of total household loans. Moreover, almost half of them were classified as non-performing at end-2013 (compared to 19% at end-2011). The problem is even more profound in Serbia, where almost every third housing loan was CHF-indexed (30.7% of total household loans at end-2013, compared to its 1.4 % share in the corporate sector).³

Since the global financial crisis, currency fluctuations of the CHF have sent strong shock waves across the region. The CHF-loan holders suffered badly since 2008, when the value of CESEE currencies relative to the CHF tumbled, on the back of investors' preference for seemingly secure currencies. The situation worsened further in 2010 with the onset of the euro area debt crisis, when the euro devalued against the CHF, taking the CESEE currencies down as well (Chart 3a). Then, a respite arrived on 6 September 2011, when the Swiss National Bank (SNB)

References:

1. Beckmann, E. and Scheiber, T. (2012), "The Impact of Memories of High Inflation on Households' Trust in Currencies", Focus on European Economic Integration Q4/12, OeNB, p. 80-93.
2. Brown, M., Peter, M. and Wehrmüller, S. (2009), "Swiss Franc Lending in Europe", Swiss National Bank.
3. Commission Decision of 3 September 2013 - State Aid SA.32554 (2009/C) – Restructuring aid for Hypo Group Alpe Adria implemented by Austria (notified under document C(2013) 5648) (OJ L 2014/341/EU, 14.06.2014).
4. Council Decision concerning the signing and conclusion on behalf of the European Community of an Interim Agreement on trade and trade-related matters between the European Community, of the one part, and the Republic of Montenegro, of the other part, 13831/1/07 REV 1, 15 October 2007.
5. ECB (2003), "Policy Position of the Governing Council of the European Central Bank on Exchange Rate Issues Relating to the Acceding Countries", 18 December 2003.
6. ECB (2006), "Monetary and exchange rate arrangements of the euro area with selected third countries and territories", ECB Monthly Bulletin (April 2006).
7. ECB: "The international role of the euro", several issues (July 2008 – July 2014).
8. European Commission (2014), "Screening Report Montenegro: Chapter 17 – Economic and Monetary Policy", MD 29/14, 7.03.2014.
9. Fabris, N., Vukajlovic-Grba, D., Radunovic, T. and Jankovic, J. (2004), "Economic Policy in Dollarized Economies with a Special Review of Montenegro", Central Bank of Montenegro, Working Paper No. 1.
10. Orszaghova, L. (2014a), "EU enlargement: Recent economic developments and challenges for EU membership (part II)", Biatec, 22(7), p. 14-21.
11. Orszaghova, L. (2014b), "EU enlargement: Institutional aspects and the ECB's role (part I)", Biatec, 22(4), p. 26-31.
12. Recommendations of the European Systemic Risk Board of 21 September 2011 on lending in foreign currencies (ESRB 2011/1) (OJ C 342, 22.11.2011)
13. Report by the (ECOFIN) Council to the European Council in Nice on the exchange rate aspects of enlargement, Brussels, 8 November 2000, Council of the European Union press release no. 13055/00
14. Winkler, A., Mazzaferro F., Nehrlich, C. and Thimann, C. (2004), "Official Dollarisation/ Euroisation: Motives, Features and Policy Implications of Current Cases", ECB Occasional Paper No. 11.

introduced a cap against the euro (1.20 CHF per EUR) as a response to a massive overvaluation of the CHF. The third shock wave came in early-2015, following the decision of the SNB of 15 January 2015 to discontinue the minimum exchange rate between CHF and EUR. The CHF almost instantly rocketed up against the CESEE currencies (Chart 3b).

The behaviour of market participants and regulatory authorities differs across CESEE countries, depending on the gravity of the problem, history of responses and the impact of these loans on the overall economic environment and financial stability. So far, the authorities in both Serbia and Bosnia and Herzegovina pursued a renegotiation of loan conditions as the primary solution.⁴ In Bosnia and Herzegovina, the two banking agencies have introduced provisional measures in 2009 which have allowed rescheduling of loan liabilities of physical and legal entities affected by the global crisis. Furthermore, following the recent move of the SNB, the authorities held a series of meetings

on the HAA group, requesting a quick solution and repayment of the CHF-loans. The agreeable solution is to be sought between the bank and the client.

In Serbia, the central bank banned any household lending in foreign currency other than the euro already in June 2011, which contributed to the reduction of CHF exposures. Furthermore, it issued recommendations on CHF-indexed housing loans in May 2013, accepted by market participants. It has foreseen a temporary reduction of loan instalments. They have been recalculated at the exchange rate valid on the day of loan extension adjusted by maximum 8% due to currency appreciation. The deferred instalment payment is to mature 3 years after the original maturity. Following the SNB decision in early-2015, the central bank is considering further steps how to relieve the CHF-loan holders, contemplating between a systemic solution applicable to all market participants and an individual solution between the banks and their debtors.

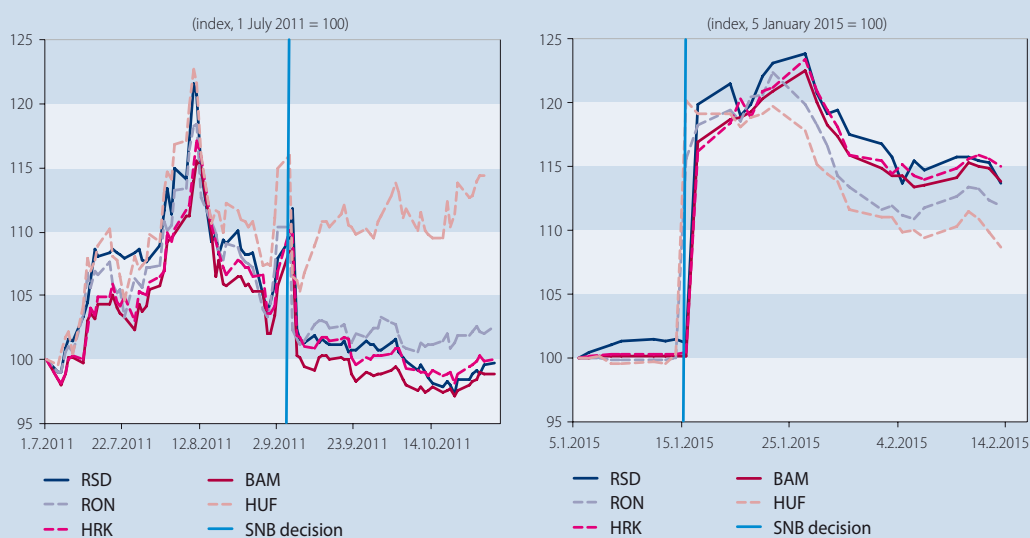
1 For details, see Brown et al (2009).

2 In this respect, it is worth noticing that the Fx-lending activities of the group in the Western Balkans were recognised as one of the causes for the nationalisation of the bank by the Austrian government (see OJ L 2014/341/EU, 14.06.2014). At end-2014, the country agreed to sell HAA's subsidiaries in the Western Balkans to a consortium of the private equity firm Advent and the EBRD.

3 See 2013 Financial Stability Reports of the respective central banks.

4 For comparison, in the two most affected countries, the authorities opted for solutions, which put a higher burden on the banking sector: The Hungarian authorities imposed a mortgage conversion programme on credit institutions in November 2014 and in Croatia, the government decided in early-2015 to freeze the franc-kuna payment rate for loans at pre-15 January levels for one year.

Chart 3a & 3b Exchange rate movements of regional currencies against CHF

Sources: Haver Analytics and author's calculations.

Note: Currency symbols for Serbia (RSD), Bosnia and Herzegovina (BAM), Romania (RON), Croatia (HRK) and Hungary (HUF).

Sporenie na Slovensku do roku 1918

František Chudják, Národná banka Slovenska

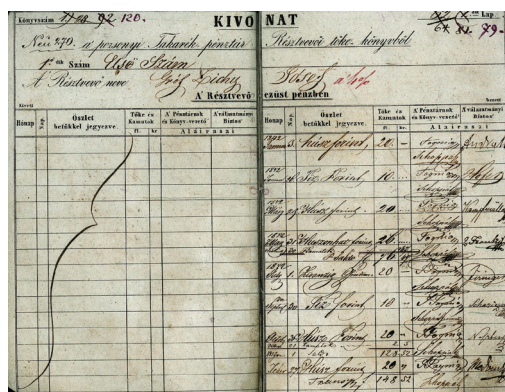
Začiatky sporenia na Slovensku súviseli so vznikom prvých peňažných ústavov, najmä so vznikom Bratislavskej sporiteľne v roku 1841. V príspevku sa porovnáva spôsob sporenia a počty vkladateľov v slovenských bankách a v neslovenských peňažných ústavoch. Súčasťou príspevku sú ukážky najstarších vkladných knižiek uložených v archíve NBS.

Slovensko tvorilo do roku 1918 integrálnu súčasť celouhorskej ekonomiky. Reprezentantmi relatívne rozvinutejších foriem peňažných ústavov pôsobiacich v tomto priestore boli pôvodne len zastupiteľstvá cudzích finančných inštitúcií, hlavne viedenských. V roku 1824 vznikla v Bratislave filiálka Viedenskej prvej rakúskej sporiteľne a o tri roky neskôr ďalšie v Nových Zámkoch, vo Zvolene a v Trnave. Išlo však len o pobočky zahraničných bánk, ktoré svoje prebytky ukladali v materských centrách a o rozvoj miestnej ekonomiky nemali väčší záujem. Podľa ich vzoru a s určitými osobitostami, ktoré vyplývali zo špecifických hospodárskych, sociálnych a spoločenských pomerov Slovenska, začali sa zakladať i domáce peňažné ústavy. Vznikali na účastinnom základe spočiatku výlučne pod označením „sporiteľňa“ a až po roku 1867 sa po prvýkrát použilo pomenovanie „banka“, „ústav“ a iné. Prvým takýmto samostatným peňažným ústavom bola Bratislavská sporiteľňa (Pressburger Sparkasse), neskôr Bratislavská I. sporiteľňa, založená v roku 1841 v Bratislave. Podľa prvých stanov Bratislavská sporiteľňa prijímala vklady len do výšky 2000 zlatých, čo malo zabráňovať tomu, aby sa zužoval priestor pre malých vkladateľov. Vklady do 100 zlatých sa úročili 4 %, od 101 do 1000 zlatých 3,5 % a od 1001 do 2000 zlatých 3 %. Sumy do 50 zlatých sa vyplácali bez výpovede. Prvým vkladateľom sporiteľne bol gróf Jozef Zichy, syn predsedu správnej rady sporiteľne Františka Zichyho, ktorý vložil na svoju vkladnú knižku 20 zlatých. Dnes je uložená v zbierke vkladných knižiek archívu Národnej banky Slovenska. Keďže však bolo spočiatku málo vkladateľov, čoskoro bolo treba zmeniť stanovy. Vkladový úrok bol jednotne stanovený na 4 %, s väčšími vkladateľmi nad 2000 zlatých mohlo riaditeľstvo dohodnúť osobitú úrokovú sadzbu.

Bratislavská sporiteľňa sa stala prototypom ďalších jedenástich obchodných spoločností bankového charakteru, ktoré vznikli na Slovensku do konca 40. rokov 19. storočia, napr. v Košiciach, Banskej Bystrici, Komárne, Levoči a v Trnave. V roku 1868 bol založený aj prvý čisto slovenský peňažný ústav (so slovenskou správou a slovenským rokovacím jazykom), a to Turčiansko-Sväto-Martinská sporiteľňa. V roku 1879 pribudol Ružomberký úverkový účastinársky spolok (od roku 1904 názov Úverná banka, Ružomberok, a od roku 1919 Slovenská banka, Bratislava). Kreditné a debetné úrokové sadzby jednotlivých peňažných ústavov sa často menili, keďže banky museli pri formovaní úverových podmienok a postupov počítať s radom objektívnych (úro-

ková sadzba centrálnej banky, celková hospodárska situácia) a subjektívnych (nedostatok voľných prostriedkov, miestna konkurencia) národohospodárskych faktorov. Napríklad správna rada Ružomberského úverkového účastinárskeho spolku na svojej schôdzke 9. júla 1879 stanovila 10 % debetnú sadzbu pre úvery do 200 zlatých, pri vyšších sumách banka požadovala 9 % úrok. Kreditné sadzby, čiže vkladový úrok, boli stanovené takto: vklady na neurčitý čas sa úročili 6 %, vklady viazané na 18 mesiacov 7 %, vklady peňažných ústavov 7,5 %.

V roku 1886 vznikla Tatra, hornouhorská banka v Martine, na dlhé obdobie najväčšia a kapitálovo najsilnejšia slovenský peňažný ústav, známejší pod neskorším názvom Tatra banka. Tento peňažný ústav mal zo všetkých národných slovenských bánk najväčší počet vkladateľov. V roku 1900 vklady na vkladné knižky a bežné účty dosiahli 6,1 mil. korún. V roku 1892 došlo k zavedeniu zlatej korunovej meny a po prechodnom období ôsmich rokov sa museli od 1. januára 1900 všetky vklady v bankách prepočítavať na novú menu v pomere 1 zlatý ku 2 korunám. Napríklad filiálka Tatra banky v Bytči mala k 31. júnu 1904 celkovo 1626 vkladateľov, ktorí vložili na vkladné knižky 1 266 553 korún. Priemerný vklad na jednu vkladnú knižku predstavoval okolo

Vkladná knižka Bratislavskej sporiteľne z roku 1842 na meno gróf Jozef Zichy

Vkladná knižka Turčiansko-Sväto-Martinskej sporiteľne z roku 1916

Svoj k svojmu!

Toto je slatá heslo! Najme keď obyvcom stránkam ošoh donáša. Tohoto hesla mali by sa držať naši rodičia v Amerike, keď posielajú peniaze do starej vlasti. Měli by nahliadnúť, že najlepšie je posielat peniaze skrze svojú banku „Tatra“ v Turčianskom Sv. Martine, ktorá svojich rodákov lepšie obstará, než ich obstará čudí.

Z toho mali by obyvci stránky ošoh:
1. Mä by z toho ošoh naši rodičia v Amerike, alebo jeho rodina v Uhorsku, lebo za tú istú summu dollárov dostanú by od banky „Tatra“ viac rakúskych peniazi, než dostanú, keď dolláre inou cestou posla. —
2. Mala by z toho ošoh i banka „Tatra“, keď i nie toľký, koľký majú mnohí bankári, ktorí na posielanie horí veľkú províziu, ale peniaze mala by dáky taký ošoh.

Banka „Tatra“ je najväčšia banka od Kešic po Prešporok, lebo má
800.000 (osemstotisíc) korún v zlate svojho vlastného základného kapitálu
a 3.000.000 (tri milióny) korún v zlate obežného kapitálu.

nik že je to dostav pre každého úplne bezpečný.
Banka „Tatra“ prijíma vklady na záročovanie (na interesy), a platí od každých 100 korún — 5 korún intereso (tedy od 100 dollárov — 5 dollárov intereso).
Kto chce si z nás vložiť peniaze na interesy, nech nám pošle dolláre. My porúčame mu ich spoľahlive na rakúske peniaze a posleme mu vkladnú knižku. — Úroky idu mu od toho dňa, v ktorý den peniaze k nám došli.

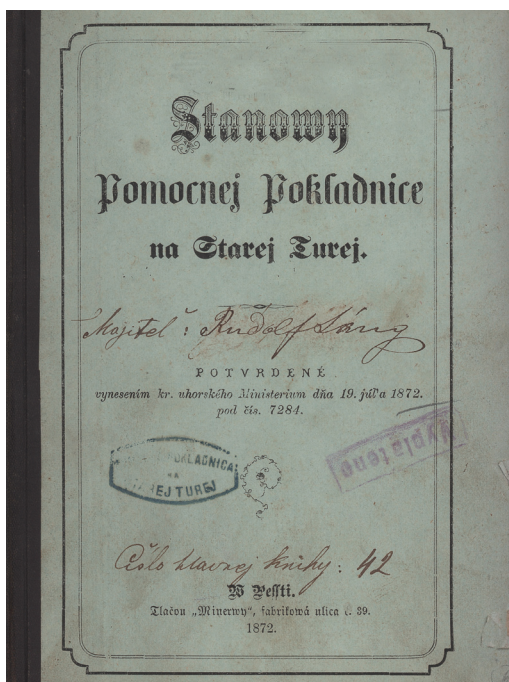
Ale náš rodák nemusí ani posielat dolláre sem do Uhorska, ale môže ich posielat na _____

s tým dohodnutím, že to platí pre nás, a nám len v jehoohodnom listu odpíše, čo máme a hodnôt tých peniazi môžeme, či mu ich máme na vklad vložiť, a či dákomu v Európe vyplatiť. Takýmto činom naši rodičia spazahlí i to posto, čo by od peniazi v Amerike do Európy platili. Ktorý z našich vsetatených rodákov v Amerike chce by od nás akokoľvek vysvetlenie, nech nám len smelo odpíše čo chce, my mu vždy vďačne a chytro odpovieme.

S čelom
„Tatra“ hornohorská banka ústavnársky spolok
v Turčianskom Sv. Martine, v Uhorsku.

Mä filiálky v Dolnom Kubíne (v Orave), v Senci (v Nitriansk. stol.) a vo Veľ. Bytči (v Trenč. stol.)

Leták vyzývajúci amerických Slovákov k sporeniu v Tatra banke

Stanovy a zároveň vkladná knižka Pomocnej pokladnice v Starej Turej z roku 1872

779 korún. Podľa rakúskeho časopisu Börsenkurier č. 10 z roku 2013 predstavuje jedna rakúska koruna z roku 1912 na dnešné podmienky hodnotu okolo 5,12 €. Charakteristickým ukazovateľom Tatra banky i ostatných slovenských bánk bolo, že ich vkladatelia boli síce kapitálovo slabší, no o to bolo ich sporenie intenzívnejšie. Na tomto priaznivom ukazovateli sa podieľali aj úspory slovenských vstahovalcov v Amerike. Priemerný vklad na jednu vkladnú knižku bol v neslovenských bankách väčší. Na Slovensku sa sporenie uskutočňovalo viac do šírky, sporilo teda viac ľudí, ale sumy boli menšie. V bilanciách slovenských bánk prevládali vklady na vkladné knižky, čo boli vlastne úspory širokých vrstiev vkladateľov. Vklady na bežné účty tvorili predovšetkým uložené prebytky iných peňažných ústavov, priemyselných podnikov, obchodných firiem, spolkov a komunálnych inštitúcií.

Významnú úlohu pri šírení sporivosti medzi širokými ľudovými vrstvami na slovenskom vidieku zo-

hrali aj nacionálne slovenské svojpomocné spolky s peňažným zameraním ako zárodok budúceho družstevného a ľudového peňažníctva. Ich počiatky užko súviseli s činnosťou príslušníkov štúrovskej generácie, ktorí v rámci svojho národného programu vyvíjali úsilie o zlepšenie hospodárskych a sociálnych podmienok života ľudu. Ľudovít Štúr vkladnú knižku pravdepodobne nemal, ale patril k prvým propagátorom sporenia na Slovensku. V roku 1845 v Slovenských národných novinách vo svojich úvodníkoch pod názvom Dobročinné ústavy vyzýval k zakladaniu slovenských peňažných ústavov pod názvom sporiteľnice. Jednou z organizačných foriem tejto snahy na poli hospodárskom boli svojpomocné spolky peňažného charakteru, ktorých cieľom bola ochrana najchudobnejších vrstiev pred biedou a úžerou. Medzi horlivých propagátorov hospodárskej svojpomoci patril aj sobotištý učiteľ Samuel Jurkovič. Vrcholom jeho celoživotného snaženia bol Gazdovský spolok uvádzaný aj ako Hospodársky ústav v Sobotišti. Tento najstarší a de facto na európskom kontinente prvý svojpomocný úverový spolok družstevného typu vznikol 9. februára 1845. Jeho hlavným poslaním bolo hmotné povznesenie miestneho obyvateľstva cestou pravidelného sporenia. Základná suma, ktorá sa vkladala pri vstupe do spolku, bola 50 gracijarov. Každý člen potom ukladal týždenne, v nedeľu, tri grajciare. Vklady sa úročili 6 % úrokom. Sobotištý príklad si v krátkom čase našiel nasledovníkov v rôznych regiónoch Slovenska. Na čele týchto peňažných spolkov stáli prevažne ľudovýchovní pracovníci a predstavitelia miestnej národnej inteligencie. Okrem hospodárskych funkcií plnili aj všestrannú mravnú, náučno-osvetovú a verejnoprospešnú činnosť. V 60. rokoch 19. storočia zásluhou takých výrazných osobností slovenského hospodárskeho a spoločenského života, akými boli národohospodár a publicista Daniel Gabriel Richard, politik, básnik a publicista Ján Francisci a tiež profesor prvého slovenského gymnázia v Revúcej Samuel Ormis, pribudli k úverným spolkom staršieho typu na rovnakých princípoch fungujúce vzájomné pomocnice a pomocné pokladnice. Zohrávali významnú úlohu na miestnej úrovni, kde podporovali rozvoj poľnohospodárstva a remeselnej výroby. Limitujúci faktor ich obchodných činností predstavovali finančné zdroje, ktorými disponovali. Klientela družstiev totiž pochádzala prevažne z radov drobných roľníkov a remeselníkov. Vzhľadom na túto skutočnosť mali na ich chod nepriaznivý dopad niektoré ustanovenia tzv. družstevného zákona z roku 1875, obmedzujúce prijímanie mimoriadnych vkladov.

Peňažné ústavy (banky a úverné ústavy) sa postupne rozšírili do všetkých regiónov Slovenska. V roku 1918 na našom území pôsobilo 228 bánk a približne 250 úverných družstiev. Z bankových inštitúcií bolo len 32 slovenských (so slovenskou správou), ostatné boli maďarské, nemecké alebo maďarsko-nemecké. Na Slovensku vyvíjalo svoje aktivity aj 12 filiálok ôsmich bánk, ktoré mali svoju centrálu mimo teritória Slovenska, i vierceré mimoslovenské banky, ktoré tu vôbec nemali vlastné záchytné body, napr. v podobe filiálok.

Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore

Národná banka Slovenska vydala v decembri 2014 v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied kolektívnu monografiu Centrálne bankovníctvo v stredoeurópskom priestore (Central Banking in Central Europe). Monografia obsahuje štúdie 19 autorov, medzi ktorými sú zastúpení pracovníci Národnej banky Slovenska, Českej národnej banky, Rakúskej národnej banky, Európskej asociácie pre bankovú históriu, vedci zo Slovenskej akadémie vied, z rôznych univerzít a vysokých škôl doma i v zahraničí. Publikácia nadväzuje na medzinárodnú vedeckú konferenciu Dejiny centrálneho bankovníctva na Slovensku usporiadanú v roku 2013 pri príležitosti 20. výročia založenia Národnej banky Slovenska a je jednou z prvých, ktoré sa snažia podať komplexný pohľad na vývoj centrálneho bankovníctva na Slovensku v stredoeurópskom kontexte.

Prvý tematický blok Centrálne bankovníctvo habsburskej monarchie otvára štúdia ekonóma Rakúskej národnej banky Clemensa Jobsta, ktorý sa zamerlal na problematiku vytvárania filiálok Rakúskej národnej banky na Slovensku. Nové pohľady na ich históriu prináša tiež príspevok archívára Rakúskej národnej banky Waltera Antonowicza, ktorý sa venoval životným peripetiám vedúcich predstaviteľov týchto filiálok na prelome 19. a 20. storočia. Ágnes Pogány z Korvínovej univerzity v Budapešti sa sústredila na objasnenie menovej politiky Rakúsko-uhorskej banky počas prvej svetovej vojny a jej úlohy pri priebežnom mobilizovaní finančných zdrojov na udržanie vojnového nasadenia.

Druhý blok venovaný histórii vývoja centrálneho bankovníctva na Slovensku a v Čechách v rokoch 1918 až 1945 otvára príspevok Ľudovíta Hallona z Historického ústavu SAV, ktorý prináša celkový pohľad na hospodársky vývoj Slovenska významne ovplyvňovaný štátoprávnymi a národno-politickými zmenami. Nasleduje rozsiahla štúdia Damira Jeliča z Európskej asociácie pre bankovú a finančnú históriu vo Frankfurtu, ktorý sa zaoberá integráciou slovenského bankovníctva do novovzniknutej Československej republiky. Český historik a archívár Jiří Novotný prináša nové poznatky o úverovaní priemyslu na Slovensku Národnou bankou Československou v rokoch 1926 až 1938. Antonie Doležalová z Vysokej školy ekonomickej v Prahe sa venuje pôsobeniu Imricha Karvaša v Poradnom zbore pre veci hospodárske, kde ho predstavuje ako vedca – národohospodára, regionalistu, snažiaceho sa už v 30. rokoch 20. storočia o presadenie zmien, ktoré by boli viedli k hospodárskemu napredovaniu Slovenska. Historik Mestského múzea v Bratislave Štefan Gaučík prináša vo svojej práci viacero nových faktov o doteraz málo preskúmanej oblasti banko-

vých dejín – o integrácii peňažných ústavov na južnom Slovensku do maďarského bankového systému po viedenskej arbitráži v roku 1938. Michal Schvarc z Historického ústavu SAV sa zaoberá vznikom Slovenskej národnej banky v roku 1939 a otázkami nemeckého zasahovania do procesu jej konštituovania. František Chudják a Andrea Leková z archívu NBS vo svojom príspevku poukázali na niektoré rozporuplné interpretácie týkajúce sa pôsobenia Slovenskej národnej banky a vyzdvihli jej snahu o minimalizáciu negatívnych dopadov vmiešavania sa Nemecka do menovej politiky Slovenska. Ján Hlavinka z Historického ústavu SAV sa sústredil na sledovanie osudov tzv. židovského zlata počas 2. svetovej vojny a zdôraznil podiel Slovenskej národnej banky na jeho záchrane.

Dejiny Štátnej banky československej (ŠBČS) sú témou tretieho bloku príspevkov. Miroslav Londák z Historického ústavu SAV predstavil hlavné tendencie ekonomického vývoja na Slovensku, ktorý bol výrazne determinovaný celoštátnym politickým vývojom a riešením slovensko-českého vzťahu po roku 1945. Archivár Jakub Kunert z Českej národnej banky sa venoval komplikovanému vývoju a premene správy Štátnej banky československej do roku 1965. Mária Kačkovičová sa zaoberala reformnými pokusmi v Štátnej banke československej v období rokov 1968 až 1969. Vývoj bankového sektora po roku 1989, ale najmä úlohy a pôsobenie Národnej banky Slovenska od roku 1993 až po súčasnosť sú nosnými témami posledného bloku štúdií. Eva Horvátová z Ekonomickej univerzity v Bratislave zhodnotila vývoj bankového sektora v rámci transformácie ekonomiky Slovenska po novembri 1989. Niekdajší prvý viceguvernér Národnej banky Slovenska Marián Tkáč priblížil obdobie vzniku našej centrálnej banky, na založenie ktorej mali slovenskí národohospodári a ekonómovia iba 65 dní na konci roku 1992. Vývoj menovej politiky u nás od roku 1993 až do zavedenia eura priblížil riaditeľ odboru výskumu Národnej banky Slovenska Martin Šuster. Poukázal na to, že za obdobie necelých dvadsiatich rokov prešla celou paletou menových režimov. Záverečným slovom prispel do monografie guvernér Národnej banky Slovenska Jozef Makúch, ktorý vo svojom príspevku zdôraznil, že prechod na spoločnú európsku menu významne ovplyvnil fungovanie Národnej banky Slovenska a priniesol jej množstvo nových úloh.

Predložená monografia prináša aj veľké množstvo štatistického materiálu vo forme tabuliek či grafov. Je prvým výsledkom našej snahy o nadviazanie užšej spolupráce slovenských, českých, maďarských a rakúskych historikov pri skúmaní rôznych aspektov bankových dejín v stredoeurópskom priestore.

František Chudják
Andrea Leková
oddelenie správy archívu NBS

EXPECTED MACROECONOMIC DEVELOPMENTS IN SLOVAKIA

Economic and Monetary Analyses Department of NBS

Slovakia's economic growth in the third quarter of 2014 remained relatively strong, at 0.6% quarter-on-quarter. The growth was again driven mainly by investment demand and to a lesser extent final consumption. The contribution of exports remained negative. The assumption for 2015 is that domestic demand will continue growing and that exports will pick up moderately. GDP growth for the year is projected to be 2.9%. Low oil prices are expected to support growth in Slovakia's trading partners, which should be reflected in stronger Slovak export performance over the medium-term horizon. Hence GDP growth over the medium term is expected to be more balanced, with its pace in 2016 projected to accelerate to 3.6%. This progress is expected to see an increase in job creation and a gradual decline in the unemployment rate. Inflation is expected to remain at low or zero levels throughout this year. Prices are projected to begin rising gradually towards the end of the forecast period as growth gathers momentum. (p. 2)

ABSOLUTE AND CONDITIONAL BETA CONVERGENCE OF ECONOMIC PERFORMANCE IN THE EU

Stefan Catrina, Central European University
Tibor Lalinský, Národná banka Slovenska

The positive difference between average economic growth in the European Union (EU-28) and growth in the older EU countries (EU-15) indicates that the new Member States, i.e. less wealthy countries, have been catching up with the richer countries. Thus in the EU we have witnessed a process of what is known as beta convergence. This article evaluates developments in the observed catch-up process over time and estimates the impact of the main factors behind this process. In doing so, it takes into account the role of external factors of competitiveness and foreign investment. (p. 5)

THE CREDIT CYCLE

Ján Beka, Národná banka Slovenska

A certain relationship exists between monetary and real economy variables. The M1 monetary aggregate is a forward-looking indicator for economic growth, while credit to the private sector passes through to activity growth after two to three quarters. Credit to non-financial corporations has its own cycle, with three turning points identified. The local peaks have always coincided with a period of recession, with the rebound from the trough taking several quarters after the end of the recession. Since the last trough, however, there has been no significant pick-up in lending activity. Other factors, though, may have had an important role in this regard, including the ongoing assessment of the quality of banks' balance sheets and the persisting climate of uncertainty. (p. 12)

THE LEGAL DEFINITION OF BANKS IN SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

JUDr. Simona Hesešková Bojmírová, Faculty of Law at Comenius University in Bratislava

The legal definition of a bank reflects the attributes that banks as institutions are required to meet under the given

legal system, and also serves to differentiate them from other financial market entities, principally in terms of the extent and nature of their activities. This article looks at how banks and their business names are defined in the legal systems of Slovakia, Russia and the United Kingdom, as well as under European Union law. It shows how these countries differ in their approach to the legal definition of banks, owing to differences between their historical, geopolitical and social contexts, and between their legal systems. (p. 14)

LAWS AND DECREES IN FORCE AS AT 10 FEBRUARY 2015 ON MATTERS WITHIN THE COMPETENCE OF NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Renáta Bašková, Národná banka Slovenska

The full texts of these laws and decrees can be found on the NBS website at www.nbs.sk/en/legislation. Only the Slovak versions, published in the Collection of Laws of the Slovak Republic and, in the case of NBS decrees, in the NBS Journal, are official legal texts; the English versions are informational. The date on which the laws and decrees were last amended is stated in their respective texts. (p. 19)

EU ENLARGEMENT: EUROISATION IN THE WESTERN BALKANS (PART III)

Lucia Országhová, Národná banka Slovenska

A strong presence of foreign currency has been identified as an important structural feature all around the Western Balkans region. It is largely seen as a legacy of political and economic turbulences of 1990s, leading to unilateral euroisation in Kosovo (under UN 1244/99) and Montenegro and high levels of unofficial euroisation in the other economies. This article investigates the presence of the foreign currency in the economy and discusses its benefits and costs, also in light of the recent economic crisis. Furthermore, implications for the conduct of monetary and exchange rate policies and consequences to the financial stability are also highlighted. (p. 24)

SAVING IN SLOVAKIA BEFORE 1918

František Chudják, Národná banka Slovenska

This article deals with the beginnings of saving in Slovakia and the role played by the first financial institutions in the region, in particular Bratislavská sporiteľňa (the Bratislava Savings Bank) established in 1841. It compares saving methods and depositor numbers at banks used by Slovaks and at financial institutions used mainly by non-Slovaks. A typical feature of Slovak banks was that their depositors saved lower amounts but made deposits more frequently. This favourable indicator was due in part to remittances of Slovak emigrants in the United States. Nevertheless, the average amount recorded in savings books was higher in the non-Slovak institutions. In the territory of what is now Slovakia, a greater proportion of people saved, but the amounts of savings were lower. National self-help societies with a financial orientation also played a key role in spreading the practice of saving among a broad spectrum of the population in rural Slovakia. These societies were the forerunner of cooperative and people's financial institutions. The article also shows examples of the oldest savings books held in the archives of Národná banka Slovenska. (p. 29)

